

1.BÖLÜM ULUSLARARASI HUKUKUN TANIMI GELİŞİMİ VE DAYANAĞI

1. ULUSLARARASI HUKUKUN TANIMI

- Tanımı doktrinal bir olgudur. Her hukukçu uluslararası hukukun uygulanmasına, analizine ve teorisine uygun gelebilecek en iyi tanımı yapmada özgürdür.
- Uluslararası Hukukta ilk etapta uluslararası hukuk sükeleri olarak devletler kabul edilir.
- İeriğine ve doğal olarak tanımına ilişkin klasik nitelikteki dört görüş; doğal hukuk, pozitivist, realist ve bağdaştırıcı görüşler.
 - a) **Doğal hukuk**, ilahi niteliğinden arınmış ahlakıyetçi bir yapı olmaktadır. P. Wolff ‘e göre dört çeşit devletler hukuku vardır. (s.6)
 - b) **Pozitivist görüş**, devletler hukukunun akla uygun örf ve adetlerin uygar toplumlara kabul ettirdiği kurallar olduğunu belirtmiş ve savaş ve barışta ulusların uydukları bu kuralların onların birbirleri ile ilişki kurmalarını sağladığını vurgulamış (Richard Zouche)
 - c) **Realist Görüş**, uluslararası hukuk çeşitli siyasal toplumlara bağlı bireylerin tek veya topluca giriştikleri ilişkileri düzenleyen kurallardır. (Scelle)
 - d) **Bağdaştırıcı görüş**, uluslararası hukuk başta devletler olmak üzere uluslararası kişiliğe sahip birimler arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallardır. Doğal hukukçularla pozitivistlerin görüşlerini kısmen benimserler.
- Günümüzde tanımı, devletlere, uluslararası örgütlere, devlet niteliği kazanmamış örgütlenmiş topluluklara ve uluslararası toplumun bütününün genel çıkarlarını ya da paylaştığı değerleri ilgilendiren bireylere ilişkin durumlarda doğrudan bireylere yönelik kuralları kapsar.

2. ULUSLARARASI HUKUKUN GELİşİMİ

- Siyasal yapı, dinsel ve ahlaksal değerler, ekonomik yapı, kültürel değerler, teknolojik ve teknik veriler uluslararası hukukun kurumlarını ve kurallarını etkiler.
- Antik Çağlarda uluslararası toplum evrensel nitelikte bir örgütlenmeyi gerçekeştirememiştir. Bu dönem itibariyle kent devletleri ve imparatorluklar uluslararası ilişkilerde belirleyicidir.
- Ortaçağ’da Avrupa’da etkin olan hukuk sükeleri prensip olarak derebeyler ve kliselerdir. Derebeyliklerin uluslararası hukuk normlarına katkıları sınırlı düzeydedir. Kuvvet kullanmak ve hileye müracaat etmek vardır.
- Ortaçağın ikinci dönemlerinde ticaretin gelişmesiyle bugünkü konsoloslukların yapısına benzer Consul’ler atanmıştır. Deniz hukuku normları benimsenmeye başlamıştır.
- Grotius, uluslararası hukukun kurucusu olarak nitelendirilmektedir. (s.10)
- 1453 İstanbul’un Fethi, Amerika Kıtasının keşfi ve Westphalya Antlaşmaları uluslararası hukuka büyük katkı yapmıştır.(s.11)
- Avrupa’da Napolyon dönemi sonrası toplanan Viyana kongresi ve kongre sonunda benimsenen Son Senet’te önemli katkı yapmıştır. Bu Senet kapsamında ilk kez diplomasi temsilcilerine ilişkin sınıflandırma yapılmıştır.
- Viyana Kongresi sonrasında Avrupalı devletler ilk kez Paris Antlaşması Osmanlı İmparatorluğu ile olan ilişkilerinde ilkesel olarak uluslararası hukuk kurallarının tatbik edilmesini kabul etmiş.
- La Haye konferanslarında uluslararası hukuka ilişkin birçok belge kabul edilmiştir.Sürekli Hakemlik Mahkemeleri kurulmuştur.
- ABD, uluslararası işbirliğini geliştirmeyi ve uluslararası barışı ve güvenliği sağlamayı gaye edinen Milletler Cemiyeti’nin kurulmasını teşvik etmesine rağmen üye olmamıştır.
- (MC)Milletler Cemiyeti’nin uluslararası hukuka katkıları (s.14)
- (BM) Birleşmiş Milletler, kendi bünyesinde oluşturulan Uluslararası hukuk komisyonu ile uluslararası hukuka büyük katkı yapmıştır. (s.14)

3. ULUSLARARASI HUKUKUN DAYANAĞI

3.1 Doğal Hukuk Görüşü: İnsanın aklıyla benimsediği, evrensel nitelikte geçerli olan bir takım üstün ve ebedi kurallar.

- ✓ Pilet, insanlığın ortak ve değişmez kuralları olarak kabul etmiş ve bu durumu insanlığın tam anlamıyla idrak edemeyeceğini belirtmiş.
- ✓ Louis Le Fur, akli ve adil kural/norm olmaktadır demiştir.
- ✓ Meray, ancak ana unsurları ve az sayıdaki prensipleri bilinmektedir.
- ✓ Subjektif yorumlara olanak tanınması ve içeriğinin açık olmaması nedeniyle günümüz sisteminde yer vermez.

3.2 İradeci Kuramlar: Doğal hukuk görüşüne karşı gelen ve bu görüşün uluslararası hukukun dayanağı konusunda yetersiz kaldığını belirtir.

Hukuk, uygulanan hukuki normlardan oluşur.

Hukukun kaynağı iradeye dayandırmakta birleşirken, bu iradenin niteliği ile iradeden doğan hukukun bağlayıcılık gücü hakkında görüşler farklıdır;

3.2.1 *Auto-Limitation (Kendi Kendini Sınırlama) Kuramı:* Georg Jellinek

- Önce kesin egemenlik ile hukuk süjesi kavramları arasındaki çelişkiye çözüm bulmak amacıyla savunulmuştur.
- Hukukun tek ve üstün kaynağı devletin iradesidir.
- Hukuk, devlet iradesinin ürünü olmakta ve bağlayıcılık gücünü bu iradeden almaktadır.
- Devlet, yarattığı hukuka kendi istek ve iradesiyle bağlanmaktadır.

3.2.2 *Vereinbarung Kuramı: Henrich Triepel (ortak irade kuramı)*

- Her çeşit hukuk kuralının iradeye dayandığı ve iradenin ürünü olduğu savunulmuştur. Bu irade bireysel iradelerden üstün bir iradedir.
- Uluslararası hukukun kaynağı devletlerin bireysel iradelerinin birleşmesinden meydana gelen irade olmaktadır.
- Bu bileşik iradenin nasıl ve ne şekilde olduğunu açıklamak için iç hukuktaki akit kavramı analiz edilmiş. Akit, hukuk kaynağı kabul edilmemiş. (s.20)
- Akit, tarafların karşılıklı çıkarlarının gerçekleşmesini gaye edinirken, vereinbarung ortak veya benzer çıkarların oluşmasını sağlar.
- Devletin iştirak etmediği vereinbarungdan doğan norm ile bağlı değildir.
- Bireysel iradeler açık veya örtülü olabilir. Devletlerin örtülü iradelerinin birleşmesiyle teamül kuralı olmaktadır. Bu da vereinbarung olmaktadır.

3.2.3 *Anzilotti'nin İradeci Görüşü:*

- Hukuk kuralları, devletler arasındaki açık veya örtülü anlaşmalar aracılığıyla meydana gelmektedir.
- Hukuk kurallarının doğrudan kaynağı veya biçimsel kaynağı iradelerin açıklanması
- Anlaşmalar yoluyla oluşan uluslararası hukuk, bağlayıcılık gücünü bu anlaşmalara devletlerin saygı göstermeleri gerektiğini belirten ahde vefa ilkesinden alır.
- Metafizik ilkeye dayandırılması eleştiri konusu olmuştur.

3.3 Objektif Kuramlar:

Uluslararası hukuk normlarını devletlerin iradelerinin dışında olduğunu savunurlar.

3.3.1. Normativist Kuram: Hugo Krabbe

- Uluslararası hukukun dayanağı bir devletin iradesine dayandırılması kabul edilemez.
- Hans Kelsen “**salt hukuk kuramı**”
- Kelsen düşüncesinde hukuk bir yandan kurallara dayalı düzen, diğer yandan hiyerarşik yapı ve kurallar dizisidir. Kelsen, normlar hiyerarşisi kapsamında en üstteki normu “temel norm” kabul eder. Bu temel norm, uluslararası teamül hukukunun bir kuralı niteliğinde kabul edilen **ahde vefa ilkesi** dir.

3.3.2. Bio- Sosyolojik Kuram:

- Devlet, hukuku özgür biçimde oluşturarak kişiler karşısında üstün bir yetkiyle donatılmış olmaktadır. Sosyoloji okulu yönetenler ile yönetilenleri ayırmaktadır.
- Duguit’e göre insanların karşılıklı bağımlılığı ve dayanışma olgusu hukukun temelidir. Bu şekilde sosyal gereksinim kuralları oluşur.
- Scelle, insanın doğası gereği toplum halinde yaşadığını belirtmiş. Bu sosyal dayanışma işbölümü ve benzeyiş yoluyla dayanışma.
- Scelle’ye göre kural hukukun maddi kaynağına yani sosyal olaya, sosyal dayanışma uygun olmalıdır.
- Scelle’nin bu kuramında, her türlü topluma hukuk kurallarını teşmil etmek mümkündür.

3.4 Sosyalist Kuram:

Marksist-Leninist öğretisi itibarıyla hukuk ile toplum arasındaki ilişki doğal ve kaçınılmaz olarak kabul edilmiştir. Hukuk, toplumun ekonomik temeli üzerinde yer alan üst yapı şeklinde görülmüştür. Devlele hukuk arasında zorunlu ilişki olduğu görüşü benimsenmiştir.

- Sosyalist kuram, uluslararası hukukun kökeni ile devlet hukukunun kökeni bakımından esaslı fark görmemektedir.
- Marksist doktrin devletin ülkesinde benimsenen veya uygulanan hukuk normlarının bu devlete ait egemen sınıfın iradesinin ürünü olduğu ve bağlayıcılık gücünün de bu iradenin olduğunu öngörmüştür.

4. ULUSLARARASI HUKUK-ULUSAL HUKUK İLİŞKİSİ:

4.1 İkinci (düalist) Görüş: Triepel, bu iki hukuk sisteminin birbirinden farklı veya ayrı olduğunu belirtmiştir.

- U. Hukuk ile ulusal hukuk düzeni birbirine müdahale etmemektedir. Ancak bu iki hukuk sistemi gönderme ve aktarma yoluyla birbirinden yararlanabilir.
- Gönderme yönteminde gönderme yapılan hukuk sistemine kural, gönderme yapan hukuk sistemine kuralın uygulanma koşulu olmaktadır. Çakışma olmaz.
- Aktarmada, aktarılan normun mal edildiği hukuk sistemi normlar hiyerarşisi itibarıyla çalışma durumu olabilir.

4.2 Birici (Moniste) Görüşler: Uluslararası hukuk ile ulusal hukuk arasındaki ilişki bir hukuk sistemi diğerine üstün tutularak belirtmektedir.

4.2.1. Hans Kelsen'in Monist Görüşü:

- İki hukuk sistemi arasındaki ilişkinin bir üstünlük veya tabiyet şeklinde olması gerekir.
- Üstünlüğün uluslararası hukuka verilmesi halinde bir toplumun devlet olarak kabul edilmesi için diğer devletler tanınmasına bağlı olmamaktadır.
- Üstünlüğün ulusal hukuka verilmesi halinde devlet üstün otorite konumuna gelir.
- Uluslararası hukuk sisteminde yer alan hiçbir normun geçerliliğinin devletler tarafında tanınmış olmasına bağlanamayacağını belirtmiş. Geçerliliği bağımsızdır.
- Ulusal hukuklar geçerliliğini ve bağlayıcılığını uluslararası hukuktan alır.
- Ulusal hukuk sisteminde bir hükümet iktidara nasıl gelirse gelsin bağımsız ve etkili ise uluslararası hukuk açısından geçerli ve meşrudur.
- Uluslararası hukuk ile ulusal hukuk düzenlerini tek hukuk sistemi olarak kabul etmiştir. Her iki hukuk da üstünlüğün verilebileceğini belirtmiş.
- Uluslararası hukukun üstünlüğünü savunduğunu belirtmiş.

4.2.2. Georges Scelle'nin Monist Görüşü:

- Hukuk düzenleri hiyerarşisini savunmuştur.
- Nasıl ki her toplum bir hukuk teşkil ediyorsa uluslararası toplum da bir hukuk düzeni oluşturmaktadır.
- Uluslararası hukukun ulusal hukukun üstün olduğu savunmuştur.
- Hukukun tek kaynağı olarak sosyal olayı ve olguyu kabul etmekte her insan topluluğunda sosyal dayanışmadan kaynaklanan kuralların kendiliğinden oluştuğunu her fiili topluluğun aynı zamanda hukuk topluluğu ve hukuk düzeni olduğunu belirtmiştir.

2.BÖLÜM ULUSLARASI HUKUKUN KAYNAKLARI

❖ Hukukun kaynaklarını maddi ve biçimsel olarak iki grupta toplarız.

- Maddi kaynağını hukuk kurumlarının ahlaki, felsefi, tarihi, sosyolojik vb. temelleri olmaktadır.
- Biçimsel kaynağı, hukuka bir normal sistemi biçimini veren hukukun bir anlatıma, yöneteme ve yaptırıma bağlayan usullerdir.

❖ UAD Statüsüne göre uluslararası hukukun kaynakları yazılı veya yazısız.

- **Yazılı Kaynakları:** andlaşmalar, uluslararası içtihat ve doktrin olmaktadır.
- **Yazılı Olmayanlar:** uluslararası teamül ve genel hukuk ilkeleridir.

1. Uluslararası Andlaşmalar:

- Viyana Andlaşmalar Hukuk Sözleşmesinden öncede bu normlar vardır. Bu sözleşme bir konudaki teamül hukuk normları bir araya getirilerek somutlaşmıştır.
- **Uluslararası andlaşma**, uluslararası hukuka tabi ve uluslararası hukuk sùjeleri arasında ekonomik, siyasal, kültürel, askeri vb. alanlarda işbirliği veya entegrasyonu amaçlayan irade uyuşumudur.

1.1 Uluslararası Andlaşmaların Sınıflandırılması:

Biçimsel ve nesnel bakımından ayrıma tabi tutulur.

a. Biçimsel Ayrım:

Anlaşmaya taraf olan devletlerin veya diğer uluslararası sùjelerin sayısına dayanır.

- Andlaşma iki devlet veya uluslararası hukuk hissi arasında yapılmışsa iki taraflı andlaşma.
- İkidenden fazla devlet veya uluslararası hukuk hissi arasında akdedilip yürürlüğü konulmuşsa “çok taraflı andlaşma”.
- Karma andlaşmada bulunur.(s.40)

b. Nesnel Ayrım: (Viyana And. Düzenleme bulunmamakta)

- Akit andlaşmada tarafların iradeleri ve amaçları farklıdır. Bu andlaşmalar özel, sùbjektif ve kişisel bağlantılar kurar.
- Kanun andlaşma, genel, objektif, kişisel olmayan soyut normlar oluşturur. Tarafların iradeleri ve amaçları aynıdır.

❖ **Diğer yandan uluslararası andlaşmalar:**

- Ana andlaşmalar, uygulama andlaşmalar
- Süresiz, süreli
- Açık, kapalı
- Genel, özel

- Uluslararası hukuk işlemlerinin isimlendirilmesi önemli olmakla birlikte, asıl dikkate alınması gereken bunların içerikleri getirdikleri haklar ve yarattıkları yükümlülüklerdir.

Uluslararası Hukuk İşlemlerinin Adlandırılması:

- **Andlaşma veya antlaşma**, jenerik anlamda değerlendirmek için bu hukuk işleminin haklar yaratılması yükümlülükler getirmesi uluslararası hukuk sistemine ait olması ve yazılı yapılması gerekir.
 - **Andlaşma** spesifik olarak da kullanılır. Uygulamada hiçbir kurala cevap vermeyebilir. İmzalar yetkili kişiler tarafından atılır ve andlaşma metni genellikle onaylanır. Hukuk işlevleri olarak barış, sınır, işbirliği vb.
 - **Anlaşma**, bakanlıkların servis temsilcileri tarafından imzalanan, fakat onay prosedürüne tabi tutulmayan idari veya teknik özelliği olan uluslararası hukuk işlemleri yazılı olarak yapılmazsa tercih edilmez.
 - **Sözleşme** jenerik anlamda uluslararası hukukun kaynakları içerisinde kabul eder. Spesifik anlamıyla taraf sayısı fazla olan formel nitelikteki çok tarafları andlaşmaları niteler. Uluslararası nitelikteki bir örgütün yetkisi ve kontrolü altında hazırlanan müzakere edilen ve benimsenen uluslararası hukuk işlemleri genelde “sözleşme” olarak adlandırılır.
 - **Protokol**, bir andlaşmanın veya sözleşmenin konusu olabilecek daha az formaliteleri içeren andlaşmalar için kullanılır.
 - **Medus Vivendi**, geçici nitelikteki bir anlaşmayı ifade eder.
 - **Genel Senet**, çok taraflı uluslararası hukuk işlemleri için kullanılır.
 - **Nihai Senet**, veya Sonuç Belgesi, uluslararası hukuk işlemleri içerisinde önemli tasarruftur.
 - **Misak**, kimi uluslararası hukuk sùjeleri arasında benimsenen uluslararası hukuk işlemleri
 - **Şart**, önemli ve gösterişli karaktere sahip uluslararası hukuk işlemleri
 - **Statü**, uluslararası veya ulusüstü örgütün kurumunun yapısını, görev ve yetkilerini belirleyen hukuk işlemleri.
 - **Deklerasyonlar**, tarafların ortak niyet veya dileklerini içeren düzenlemeler.
 - **Tahkimname**, uyuşmazlıkların çözüm yöntemlerinden birisi de yargı yoluna müracaat etmektedir. Tahkimname ile yargı organına veya hakem heyetine sunulur. (tahkim)
 - **Konkorda**, Papalığın dinsel konularda tesis ettiği anlaşmadır.
 - **Nota değişimi**, özel hukuktaki bir kontrat ile benzerlik oluşturan sürekli ve mevcut ilişkiler çerçevesinde tesis edilen anlaşma. hızlı ve pratiktir
 - **Uzlaşma muhtırası**, formalitesi az olan ve uluslararası çerçeve anlaşmalarının uygulanmasını sağlayan pratik düzenlemeler içerir. Detay veya teknik sorunların çözömlenmesini sağlar. Onaya tabi tutulmaz.
- ✓ İmzacılar, taraflar ve yüksek akit taraflar kavramlarında kullanılır.

1.2 Andlaşma yapma yetkisi

- Uluslararası hukukun, andlaşma yapma yetkisi tanıdığı uluslar hukuk işlerin başında devletler gelir.
- Uluslararası hukuk s jelerini temsil eden kişilerin yetkisiz olması veya yetki aşımında bulunarak andlaşma yapmaları mümkün.
- Yetkisiz olarak yapılan uluslararası andlaşmalara “**Ultra Vites andlaşmaları**” denir.

❖ Basit Yapılı Olmayan Devletleri

- **Kişisel birlik**, devletlerden her biri bağımsızlığını ve kişiliğini kurduğu için bağımsız devlet olarak andlaşma yapma yetkisi vardır.
 - **Gerçek birlik**, özellikle dış ilişkilerinde tek ve aynı hukuk süjesi olarak gözüken iki devletin, bu ilişkileri yürüten organları ortaktır.
 - **Konfederasyon**,  ye devletler bağımsızlıklarını ve kişiliklerini korur.
 - **Federasyon** uluslararası yetkiler federal devlete aittir
 - Uluslararası hukukun andlaşma yapma yetkisi tanıdı uluslararası kişilerden biri “**papalık**”
- Uluslararası  rg tler de kurucu andlaşmanın kendilerine vermiş oldukları yetkiler kapsamında uluslararası andlaşma akdedebilmekte ve uluslararası andlaşmalara taraf olabilmektedir.

1.3 Uluslararası Andlaşmaların Yapılması Ve Yürürlüğe Girmesi:

- Uluslararası hukuk süjeleri arasında görüşmeler yapılması ve uzlaşma sağlanır ise andlaşma metninin hazırlanması ve yürürlüğe girmesi gerekir.
- İki taraflı antlaşmalar da, iki tarafın yetkili temsilcileri (Genellikle dışişleri b. ve gerekiyorsa diğer kurumların temsilcileri) arasında görüşmeler yapılır, uzlaşılan metin benimsenir ve tarafların i  hukuklarının öngördüğü prosedüre göre andlaşma yürürlüğe konulur. Devlet veya hükümet başkanları arasında da yapılabilir. Görüşmelerin kısa, orta ve uzun vadeli olması and. konusu, üstlenilecek yükümlülükler ve elde edilecek haklar ile doğrudan ilintilidir.
- Çok taraflı andlaşmaların görüşülmesi ve metin üzerinde uzlaşmaya varılması daha karmaşık durum oluşturur.
- **Kongre veya konferanslarda hazırlanan antlaşmalar:** uzmanlık gerektiren konular itibariyle gerekli ise çeşitli komiteler veya komisyonlar kurulur. Temsilcilerin yetkilerini incelemekle görevli yetki belgeleri komitesi de oluşturulabilir. (syf. 51)

Yetki belgesine ihtiyaç olmaksızın şu kişilerin devleti temsil ettikleri kabul edilir;

Devlet başkanı, hükümet başkanı, dışişleri bakanı, diplomatik misyon başkanı

Konferansta kabul edilmesi için toplantıya katılan ve oy kullanan devletlerin temsilcilerinin üçte iki çoğunluğu gerekir.

- **Uluslararası  rg tler tarafından hazırlanan antlaşmalar:** Birincisi uluslararası örgüt yetkili kurumları aracılığıyla antlaşma tasarısını hazırlamak, İkincisi uluslararası örgüt tasarısı değil uluslararası antlaşma yetkili kurumlar aracılığıyla bizzat kendi hazırlamak  ye devletlerin onayına sunulur.

1.4 Andlaşmanın Metni Ve Dili:

Uluslararası andlaşmaların metni genel olarak *önsözden, maddelerden ve varsa eklerden* oluşur. Önsözde andlaşma gayesi ve genel ilkeleri açıklanmakta, ardından antlaşma imzalamaya yetkili temsilcilerinin adres soyadları yazılmaktadır. *Antlaşma çok taraflı ise ve kongre veya konferansta hazırlanmışsa temsilcilerin kimlik bilgileri nihai senette açıklanır.*

- İki taraflı antlaşmalar da taraf devletler aynı dili kullanıyorlarsa antlaşmanın dili de bu dil olur. Resmi dilleri farklıysa antlaşmalar tek dilde veya iki resmi dilde ya da üçüncü dilde yazılması mümkündür.
- Çok taraflı antlaşmalar da, iki veya daha fazla dilde yazılması yöntemi benimsenir. Bu metinlerin aynı derecede geçerli olduğu kabul edilir.

1.5 Uluslararası Antlaşmaların Bağlayıcılık Kazanması:

Bağlanma istemlerinin oluşumu, bu devletin ulusal hukukunun belirlediği şekil ve şartlarda olmaktadır.

Devletin uluslararası antlaşmalar ile bağlanma istemlerinin birleşmesi başka türlü öngörülmedikçe onay, kabul, tasvip veya katılma belgeleri devletin antlaşma ile bağlanma rızasını tespit eder. (syf. 54)

1.6 Uluslar Arası Antlaşmaların Paraf Edilmesi Ve İmzalanması:

- o Paraf işlemi, genel ve soyut olarak imzadan önce antlaşma metninin resmileşmesinde temsilcilerin adlarının baş harflerini antlaşma metninde koymalarıdır. Genellikle şu durumlarda müracaat edilir;
 - Antlaşma imza ile bağlayıcılık kazanıyorsa antlaşma metnini saptamak için
 - Antlaşma metninin imzalanması daha üst temsilciye bırakılmışsa ve temsilci imza yetkisine sahip değilse
- o Andlaşma metninin tarafların yetkili temsilcileri tarafından önce paraflanması ve daha sonra imzalanması benimsenir.

➤ İmza işlemleri üçe ayrılır;

1. *Hiçbir koşula bağlı olmadan*, yetkili temsilcilerin antlaşma metnine attığı imza
2. *Ad referendum (koşullu imza)*, Temsilci kuşkulara sahip ise antlaşma metni koşulu imza atar ve sorunu üst makama bildirip onay alır.
3. *Uzatmalı imza*, tarafların antlaşma metnini imzalamaları için belirli bir süre tanınmasıdır

Bir antlaşmanın imzayla mı onaylamayla mı devlet için bağlayıcı hale geleceği ilgili devletin işgal kurallarına bağlıdır.

1.7 Uluslararası Antlaşmaların Onaylanması:

- Onaylamam, antlaşma metninin paraf edilmesi, imzalaması gibi işlemlerden sonra uluslararası hukuk kişilerinin iç hukuklarının öngördüğü prosedüre göre yetkili organlar tarafından benimsenmesi işlemidir.
- İmza işlemi onaylama ile aynı sonucu doğurur.
- Bir devletin antlaşma ile bağlanma rızasını onaylama ile gerçekleşir kabul veya tasvip de açıklanabilir.
- Bir devletin iç hukuku onaylama işlemine yönelik yürütme organını, Yaşama organına veya iki organı birlikte yetkilendirmekte / görevlendirmekte

1.8 Uluslararası Antlaşmaların Onay Belgelerinin Değişimi:

Uluslararası antlaşmaların yürürlüğe girmesi halinde taraf devletlerin veya diğer uluslararası hukuk kişilerinin bu antlaşma ile bağlanma istemleri birleşmiş olmaktadır

- İki taraflı antlaşmalar da, onay belgeleri kararlaştırılan tarih ve yerde değiştirilir. Yürürlük tarihi belirlenmiş ise antlaşma onay belgelerinin değişim tarihinde yürürlüğe girmesi benimsenir.
 - Çok taraflı antlaşmalar da, genellikle de poster devlet veya birim belirlenir ve onay belgeleri ile antlaşmaya ilişkin diğer işlemler bu devlete veya birime tevdi edilir.
- **Depoziter:** Kendisine gelen işlemleri diğer tarafları bildirmekle yükümlüdür.
- Bir veya birden fazla devlet, uluslar arası örgüt veya bu tür örgütün üst düzey yöneticisi veya temsilcisi olabilir.
 - Tarafsız olmak veya davranmak zorundadır.

1.9 Uluslararası Antlaşmalara Katılma:

- Bir uluslararası antlaşmaya katılabilmek için bu antlaşmanın katılımı açık olması gerekir. Katılım için hiçbir koşul aranmaz. İlgili süje yazılı irade beyanını vererek antlaşma taraf olmaktadır.
- Kapalı olan antlaşmalara taraf olabilmek için çeşitli koşulların yerine getirilmesi istenir ya da antlaşma hiçbir şekilde diğer uluslararası hukuk sùjelerini taraf olarak kabul etmez.
- BM, NATO, AB kurucu And. şarta bağılı olarak taraf olmaya izin verir.

➤ Bir uluslararası antlaşmaya katılma da benimsenen üç usul vardır;

- *Özel bir antlaşma yapılarak (katılım and.)*
 - *Karşılıklı bildiriler gönderilerek*
 - *Tek taraflı işlemle katılma (En çok kabul gören)*
- ✓ Devletin antlaşma ile bağlanma rızasını katılma işlemi ile açıklanır.

1.10 Uluslararası Andlaşmaların Tescili:

- Uluslararası antlaşmaların tescil edilmesi hususu MC kurucu antlaşması ile benimsenmiştir. Bu antlaşma, antlaşmanın tescil edilmeden bağlayıcı olamayacağını belirterek bir anlamda iç hukukta yapılan onaylamayı değersiz kılmaktadır.
- BM açısından ilgili devletler tarafından yürürlüğe konulan antlaşma geçerliliğini korumakta ancak bu antlaşmanın bm tarafından tescil edilmemesi halinde BM'nin herhangi bir kurum veya kuruluşu nezdinde ileri sürülmesi söz konusu olamamaktadır.

1.11 Uluslararası Antlaşmaların Etkileri:

- Uluslararası hukuk normlarına göre hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuş antlaşmalar, en fazla gözetilen ulus kaydıyla da üçüncü kişileri etkileyebilmektedir.
- Uluslararası antlaşma olan halde sadece taraflarına haklar yaratır ve yükümlülükler getirir.
- Günümüzde uluslararası antlaşmalar duruma göre üçüncü kişilere haklar yaratır ve yükümlülükler getirir.

❖ Üçüncü kişilere borç yükleyen antlaşmalar:

Bu tür antlaşmalar genellikle objektif kuran veya düzenleyen hukuk işlemidir. Bunlar;

- Siyasal statü kuran (rejim değişikliği gibi)
 - Ülke statüsü düzenleyen
 - Uluslararası örgütlerin uluslararası hukuk kişiliği, güvenliği vb.
- ✓ Güvenlik konusunu içeren uluslararası antlaşmaların temel amacı, saldırganlığı önlemek barış ve güvenliği korumaktır.
 - ✓ BM üyesi olmayan devletlerin uluslararası barış ve güvenliği bozacak ve tehlikeye düşürecek haksız eylem veya işlemlerine karşı kurucu antlaşma düzenlemelerine uygun olarak hareket etme yetkisine sahiptir.
 - ✓ Uluslararası antlaşmaların üçüncü kişilere etkili olabilmesi için tarafların bu antlaşmayı uygulayabilecek irade ve yeteneğe sahip olmaları önemlidir.

❖ Üçüncü kişileri haklar getiren antlaşmalar:

- ✓ Genellikle ulaştırma konularını düzenlemektedir.
- ✓ Boğazlar Sözleşmesi, üçüncü kişi durumundaki devletlere haklar getirir ve sorumluluklar yükler. Bu anlamda üçüncü devletlerin Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin ilgili düzenlemelerde dikkate almaları gerekir.
- ✓ Üçüncü devletler haklar sağlanabilmesi üçüncü devletin buna rıza göstermesine bağlıdır.

En Fazla Gözetilen Ulus Kaydı:

- Aralarında andlaşma akdeden devletlerin üçüncü devletle yapılmış veya yapılacak olan ve daha geniş haklar içeren antlaşmalardan birbirlerini veya birbirlerinin vatandaşlarını karşılıklı veya tek taraflı olarak yararlandırmak konusunda üstlendikleri hukuksal bir yükümlülüktür.
- En fazla gözetilen ulus kaydı daha çok ticaret, ulaştırma ve ikamet antlaşması görülür ve genellikle iki taraflı antlaşma da bu kaydın konulması yöntemine başvurulur.
- Genel anlamda Avrupa kamu hukukundan kaynaklanan ve bazı Avrupalı devletlerin sömürge politikaları itibari ile gelişen olgudur.
- Ayrımı gözetmeme ilkesi eşitliğin bozulduğu durumlarda herkes tarafından ileri sürülebilir uluslararası genel hukuk ilkesidir.(syf. 66)

1.12 Çekinceler:

- Çekince, uluslararası hukuk sisteminde bir uluslar hukuk işlemler bütünüyle kabul edilmesine rağmen, bu işlem de yaralanmaz düzenlemelere bağlı kalmamak benimsemek şeklinde usulüne uygun olarak belirtilen iradedir. Bu ifade belirtme etkisine sahip uluslararası hukuk süjeleridir.
- Tek taraflı işlemler yapılmaktadır.
- Uluslararası hukuk işlemlerinin imzalanması, onaylanması, kabulü gibi aşamalarda yapılır.
- Çekince konulması mümkün olan durumlarda, çekicinin diğer tarafın itirazına maruz kalmaması önemlidir.
- Çekincenin onaylama ve özellikle antlaşmaya katılma esnasında konulması itirazları beraberinde getirebilir. Bu nedenle konulacak Çekincenin, antlaşmanın ilgili hükümlerine, konusuna ve ruhuna uygulaması gerekir.
- Bir çekinceye yapılan itirazın geri alınması ancak çekinceyi ileri süren devletin bu konudaki bildirimi almasından sonra sonuçlanır.
- Bir çekince yapılan itirazın yazılı şekilde yapılması ve akit devletler antlaşmaya taraf olmaya yetkili olan devletlere bildirilmesi gerekir.

1.13 Uluslararası Antlaşmaların Yorumlanması:

- ✓ Ulusal veya uluslararası hukuk işlemleri yorumlanabilir.
- ✓ Yürütme organı tarafından antlaşma yorumlanması halinde, bu yorum ya da antlaşma diğer tarafların yorumuna uygun olmaktadır ya da bir uyuşmazlığın doğmasına sebep olmaktadır.
- ✓ Ulusal yargı organlarının da uluslararası antlaşmaları yorumlama yetkisi vardır.

❖ Uluslararası antlaşmaların yorumuna ilişkin; genel yorum kuralı ve tamamlayıcı yorum kuralı

- **Genel yorum kuralı**, bir antlaşmanın düzenlemeleri bir, antlaşmanın bütünü içinde ve konu ve amacının ışığında verilecek alelade manaya uygun şekilde iyi niyetle yorumlanmalıdır. Terimlerin olan anlamlara bulunmuşsa, diğer yorumlara gerek yoktur.
- **Tamamlayıcı yorum kuralı**, antlaşma hazırlık aşamasına bakılması, antlaşma taslağının taraflar arasındaki yazışmalarının ve diğer her türlü belgenin dikkate alınması anlamına gelir.
 - İki taraflı antlaşmaların, hazırlık aşamalarına bakılır (ülke değişimi veya sınır antlaşmaları hazırlık aşamalarına)
 - Çok taraflı antlaşmalar da, bu yönetime nadiren başvurulur (syf.73)

Antlaşma metninin yapıldığı dillerden farklı bir dildeki bir antlaşma sureti ancak antlaşma öngörmesi veya tarafların kabul etmesi halinde geçerli kabul edilir.

1.14 Uluslararası Andlaşmaların Bazı Yorum Yöntemleri:

a) Etkinlik İlkesi/ Yararlı Etki İlkesi:

“Her normun bir bağlayıcılığı vardır” kuralı benimsemekte ve yorumlanacak hükme olumlu anlam verilmektedir.

Andlaşma tarafları andlaşmada kullandıkları cümlelerle ve kelimelerle hüküm doğurmayacak veya hiçbir içeriğe sahip olmayacak şekilde anlam yüklemeleri beklenmemektedir.

b) Dar Yorum ve Geniş Yorum:

Herhangi bir uluslararası mahkemeye yetki veren belgelerin yorumunda dar yorum ilkesi benimsenir.

Devletlerin egemenlik yetkilerini sınırlayan kayıtların yorumunda dar yorum,

UAD, BM'in yetkileri konusundaki hükümlerinin yorumunda geniş yorum.

c) Benzeyiş Yoluyla Yorum:

Genellikle başka davalarda kabul edilen benzer çözümler dikkate alınır.

Çoğunlukla uluslararası yargı sisteminde kullanılır.

d) Aksiyle Kanıtlama Yoluyla Yorum:

Birbirinin zıddı olan şeylerden biri gerçekleşmişse diğerinin var olmayacağı kuralıdır.

e) Anlamlı Yorum:

Bir andlaşma yorumunun anlamsız ve saçma olmaması gerekir.

f) Belirli Bir Tarafın Lehine Yorum:

İkili andlaşma yorumunda baş vurulur.

Andlaşma iki olasılığın açık olması halinde yorum yapan kişiden veya kurumdan zayıf tarafın lehine yorum yapması beklenir.

1.15 Uluslararası Andlaşmaların Çatışması:

Aynı konuda çatışan andlaşmalar fiilen birlikte uygulanamaz.

BM kurucu And. üye devletlerinin BM mevzuatına aykırı uluslararası andlaşma yapmalarını açıkça yasaklamamakta sadece çatışma halinde BM kurucu And. üstün geleceğini açıkça düzenlemekte.

❖ Uluslararası Andlaşma çatışması durumunda tarafların aynı olup olmadıkları önemlidir;

a) Aynı Taraflar Arasındaki And. Arasında: Bir andlaşma bir önceki veya sonraki andlaşmanın hükmüne tabii olduğunu veya onlarla bağdaşmaz addedilemeyeceğini belirttiği zaman o diğer andlaşma hükümleri üstün kabul edilir.

b) Aynı Nitelikteki İki And. Arasında: Genel olarak uygulanan “sonraki and. öncekini ilga eder(ortadan kaldırır)” kuralı olmaktadır. Sonraki and. düzenlemeleri geçerli olur.

c) Değişik Nitelikteki İki And. Arasında:Özel andlaşma genel andlaşmayı ilga eder/ ortadan kaldırır kuralı uluslararası hukukta normlar hiyerarşisi itibariyle alttaki norm üsteki norma aykırı olamayacağı hususu dikkate alındığında özel andlaşmada da genel andlaşmada da temel ilkelerini bozmaması gerekir (s78-79)

1.16 Uluslararası Andlaşmaların Sakatlık Nedenleri:

a) Yolsuz(Usulsüz) Onaylama:

Uluslararası andlaşmaya taraf olması öngörülen devletin iç hukuku gereğince onaylama işleminin tamamlanması aşamasındaki bir veya çok sayıdaki kuralın ihlali olmaktadır.

- **Düalist Görüş İtibarıyla:** İç hukukta yolsuz bir şekilde onaylanan bir andlaşma iç hukuk açısından geçersiz olabilir. Ancak uluslararası hukuk ile ulusal hukuklar düalist düşüncede bir birinden bağımsız olduğu için ilgili andlaşma uluslararası hukukta geçerli olur.
- **Monist Görüş İtibarıyla:** Bir andlaşma iç hukukta yolsuz bir şekilde onaylanmışsa sakatlık durumu iç hukukta başlamış demektir. Bu düşüncede her iki hukuk sistemi bir bütün olmakta ve uluslararası hukuk ulusal hukuklara göre hiyerarşik olarak üstte bulunur. Bu nedenle iç hukukta yolsuz onaylanan ve sakat hale gelen andlaşma doğal olarak uluslararası hukukta da sakat ve geçeriz hale gelir
- **Karma nitelikteki görüşe** göre bu türden andlaşmalarda kimi durumlarda devleti bağlayabileceği bazı hallerde ise devletin sorumluluğuna yol açabileceği kabul edilir.

Özenli davranmama veya ihlale neden olma durumu uluslararası hukukta devleti, iç hukukta ise devlete bağlı yetki kullanan kişi veya organları sorumlu hale getirir.

Yolsuz onaylama açık olarak ve iç hukuktaki bir temel normun ihlali şeklinde gerçekleşmişse (kanıtlanması koşuluyla) ilgili andlaşmanın geçersizliğine yönelik neden olarak ileri sürülebilir.

b) Bir Devletin Andlaşma ile Bağlanma İstemini Belirtme Yetkisinin Özel Olarak Kısıtlanması:

Belirli bir andlaşma ile Bağlanma rızasını açıklama yetkisi spesifik bir sınırlamaya tabi kılınmışsa temsilci bu sınırlamayı dikkate almadığında veya bu sınırlamaya bağlı kalmadığında daha sonra bu husus veya olgu kendisi tarafından belirtilen rızayı geçeriz kılma gerekçesi yapılmaz.

c) Hata

Hatanın and. yapıldığı zaman o devlet tarafından varlığı fark edilen ve andlaşma ile Bağlanma rızasını esaslı bir temelini teşkil eden bir olay ve durumla ilgili olması gerekir.

Ortaklaşa andlaşma metninde bir hata tespit edilirse bahsi geçen devletler aksi yönde bir düzeltme kararı almazlar hatayı gidermeye çalışırlar.

Uluslararası andlaşmanın depoziteri mevcutsa depoziter önerilen düzeltmeye ilişkin olası itirazlarının olabileceği öngörülerek uygun bir süre verir.

d) Hile: Bir devlet bir andlaşmayı diğer bir devletin hileli davranışı ile yapmaya itildiyse. (İddiayı ileri süren devlet kuvvetli kanıtlar ileri sürmeli)

e) Bir Devletin Temsilcisinin Ayartılması: Bir devletin diğer bir devletin temsilcisini ekonomik, sosyal vb. çıkarları sağlayarak andlaşmayı kendisine avantaj sağlayacak düzenlemeleri bu temsilciye kabul ettirmek olmaktadır.

f) Bir Devlet Temsilcisi Üzerine Baskı Kurma: Kural dışı eylemler yapılarak veya tehdit edilerek.

g) Devlet Üzerinde Tehdit veya Kuvvet Kullanılması

h) Buyruk Kuralına Uyulmaması: Uluslararası hukuk komisyonu buyruk kuralının saptanması için devletlerin uygulamalarını ve uluslararası mahkemelerin içtihadını beklemeyi önemsemişmiş. (s86-87)

1.17 Uluslararası Andlaşmaların Sona Ermesi :

Tarafların ortak veya tek taraflı işlemi ile sona erdirilir.

a) Tarafların Ortak İstemiyle:

- Ortak istem veya iradenin oluşması halinde birinci durumda özel bir andlaşma ile önceki andlaşmanın ortadan kalkması mümkündür.
- İkinci durumda yürürlükte bulunan bir andlaşma andlaşmanın tarafınca daha geniş bir andlaşma ile ortadan kaldırılabilir.

Bazı durumlarda aynı konuda iki andlaşma yürürlükte kalabilir. *Bu durum iki hukuksal rejimin aynı anda yürürlükte kalması demektir.*

Uluslararası andlaşmaların oy çokluğu ile sona erdirilmesi istisnai durumdur. *Bu yöntemde daha çok andlaşma değiştirilmesi yolu tercih edilir.*

b) Andlaşmaya Konulan Düzenlemeyle:

Andlaşma yapıldığı esnada andlaşmaya bir düzenleme konularak andlaşmanın ne zaman sona ereceği açıkça öngörülebilir. (Örneğin Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu)

c) Tarafların Tek Taraflı İstemiyle

1) **Fesih:** Hukuki mesnetten yoksun fesih işlemi uluslararası hukuk itibarıyla haksız işlem olmaktadır.

- ✓ Çok taraflı işlemlerde genellikle bir depoziter(bildiri yapan) belirlenir ve fesih bildirimleri depozitere yapılır.
- ✓ Taraflardan biri fesih yetkisini kullandığında ya andlaşma tümünden sona erer ya da andlaşma sadece bu taraf için uygulanması durur. Montrö Boğazlar Sözleşmesi örnek olabilir.
- ✓ İki taraflı andlaşmalarda andlaşmanın fesih edilmesini isteyen taraf bu iradesini karşı tarafa bildirir ve andlaşma sona erer.
- ✓ Fesih işlemine yönelik bir süre öngörülmemişse bu konuda Viyana Andlaşması Hukuku Sözleşmesi 12 ay önceden fesih veya çekilme işleminin bildirilmesi gerektiğini belirtir.

2) **Vazgeçme:** Bir devlet bir andlaşmanın kendisine bağladığı haklardan veya çıkarlardan başka bir andlaşmaya koyduğu düzenlemelerle veya tek taraflı bildirimle vazgeçebilir.

d) Bazı Olayların Ortaya Çıkması İle:

1. **Diplomasi veya Konsolosluk İlişkilerinin Kesilmesi:** İlgili andlaşmanın uygulanması için gerekliyse bu durumda andlaşmanın askıya alınması söz konusudur.
2. **Andlaşmanın İhlal Edilmesi:** Andlaşma tarafları yükümlülüklerini yerine getirmemezse uluslararası hukuk açısından bu bir ihlal durumu olarak ortaya çıkar . Bu ihlaller genel ve soyut olarak andlaşmanın hukuka aykırı olarak inkar edilmesi andlaşmanın konusunun veya amacının gerçekleştirilmesi için mutlaka gerekli olan düzenlemesinin ihlal edilmesi gibi hususlar olmaktadır. (Tek Taraflı ve çok taraflı and. s95)
3. **İcra İmkansızlığı:** İmkansızlığın ilgili andlaşmada uygulanması için kaçınılmaz olan bir nesnenin daimi olarak ortadan kalkması veya tahrip olmasından ileri gelmesi gerekir. Andlaşmaya ilişkin icra imkansızlığı yükümlülüklerini yerine getirmeyerek andlaşma icrasını imkansız hale getiren süje tarafından iddia edilememektedir.
4. **Savaş Durumu:** İki taraflı andlaşmalar süjeleri arasında meydana gelen bir savaş ilgili andlaşmaların ya askıya alınmasına ya da sona ermesine neden olur. Çok taraflı andlaşma etkisi andlaşma niteliği ve tarafların tutumları itibarıyla farklılık gösterir.

Savaş halinde uygulanmak üzere yapılmış olan andlaşmalar da bulunmaktadır. **II. La Haye Konferansı neticesinde.**

Hem savaş hem barış zamanında uygulanmak üzere olan andlaşmalar vardır. **Montrö Boğazlar Sözleşmesi**

Objektif statü kuran andlaşmalar savaştan etkilenmemektedir. Ancak bu andlaşma kapsamına giren alanlar savaşın taraflarından birinin egemenliğine geçerse andlaşma objektif statü yatarsa bile uygulanmamaktadır.

Savaş, siyasal nitelikteki ittifak, saldırmazlık, dostluk ve işbirliği andlaşmayı sona erdirir.

5. Rebus Sic Stantibus (Koşullarda Köklü Değişiklikler):

- Andlaşmanın ilk yapıldığı koşullarda köklü değişiklik meydana gelirse öğretide her ne kadar tartışmalı da olsa bu ilke ileri sürülür.
- Sınırsız ve uzun süreli andlaşmalardır.
- Sonradan medyana gelen önemli ve beklenmeyen değişiklikler halinde de and. Bu şartlara uyulması istenir.

6. Andlaşmanın Gözden Geçirilmesi Ve Değiştirilmesi:

- Andlaşmanın gözden geçirilmesi hususu ilgili andlaşmada açıkça düzenlenebilir.
- Andlaşmanın uygulanması sonrası tarafların istemiyle de ilgili andlaşma gözden geçirilebilir.

BM Kurucu And. Ve AB Kurucu And. örnek verilebilir.

1.18 Türkiye İtibarıyla Uluslararası And. Yapılması Yürürlüğe Sokulması Ve Sona Erdirilmesi:

- Osmanlı imparatorluğunda uluslararası andlaşma yapılması ve yürürlüğe sokulmasında mutlak monarşi dönemi itibarıyla yetki padişahıydı.
- Meşrutiyet döneminde andlaşma yapma yetkisi yine padişaha ait olmuş ve padişah bu yetkinin kullanılmasında kendi adına temsilci kullanma yoluna gidilir.
- Meşrutiyet döneminde andlaşma yapma yetkisi padişaha aittir barış ticaret ülke terki ve ihtilali Osmanlı imparatorluğu uyrukluğunda bulunan kişilerin temel ve kişisel haklarını içeren devlet maliyesine yük getiren anlaşmalar önce meclis-i umumi tarafından onaylanmış ve daha sonra padişahın onayına sunulmuş.

Türkiye Cumhuriyeti döneminde **1921, 1924, 1961 ve 1982 anayasaları** uluslararası and. Yapılması ve yürürlüğe konulmaları konusunda düzenlenmiştir.

a) 1921 anayasası:

- Teşkilat-ı esasiye kanunu kuvvetler birliği prensibini öngörmektedir. Böyle olmakla birlikte bu anayasa itibarıyla görevle ayrılığı durumunu da tespit etmek mümkündür.
- TBMM andlaşmaların yapılması imzalanması gibi yetkileri uygulamada bakanlar kuruluna vermiştir.
- Kuvvetler birliğinin geçerli olduğu bu anayasa itibarıyla yetkiler tek elde yani TBMM de toplanmıştır.
- TBMM onay kanunu aracılığıyla ilgili andlaşmayı kabul ve tasdik edilmiştir. Bu uygulamada doğan yöntem olarak benimsenmiştir.
- Temsilcilerde and. İmzalayarak veya duruma göre and. Onayını diğer devletin iç hukuk prosedüründeki onay şartına bağlayarak yürürlüğe koyma yetkisi de verilmiştir.

b) 1924 anayasası:

- Kuvvetler birliği ilkesini öngörmüş ancak uygulamada görevler ayrımı prensibi benimsenmiştir
- Devletlere sözleşme and. ve barış yapmak savaş ilan etmek görevlerini TBMM ancak kendisi yapar
- Bakanlar kurulu and. yapılmasında temsilciler görevlendirilmiştir.

c) 1961 anayasası:

1982 anayasasının küçük değişiklikleri dışında aynı düzenlemeleri içeren kuvvetler ayrımı prensibine dayanır.

d) 1982 anayasası:

- Kuvvetler ayrımı prensibine dayanır
- Uluslararası Andlaşmaların iç hukukumuzda mal edilmesinde ilkesel olarak uygulanan yöntem uygun bulma yasası çıkarılarak onaylama prosedürünün işletilmesidir.
- İstisnai durumlarda uygun bulma yasasının çıkarılması gerek olmamakta ve belirli durumlarda bakanlar kurulu kararnamesi ile Uluslararası andlaşma iç hukukumuzda mal edilmesi mümkün olabilmektedir.
- 2018 tarihli değişiklikle Başbakanlık kurumu kaldırılmış ve yürütme organı olarak Cumhurbaşkanı yetkilendirilmiştir.

1) Andlaşma Yapma Konusunda Yetkili Olan Kişiler

- 2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan kanun hükmünde kararname düzenlemelerine kar uluslararası and. yapılmasında bakanlar kurulu kararnamesi ile temsilciler yetkilendirilmiştir.
- 2018 tarihli düzenlemelerle yetkinin cumhurbaşkanı kararı aracılığıyla kullanılması benimsenmiştir. Kurallar resmi gazetede yayımlanmamakta.
- Türkiye itibarıyla cumhurbaşkanı ve dışişleri bakanı dışındaki herkes için prensip olarak yetki belgesi çıkarılması yöntemi benimsenmiştir.
- Uluslararası andlaşma görüşmelerini sürdürmede ve andlaşma metinlerinin saptanmasında dışişleri b. Mensupları görev almaktadır. Gerekli hallerde diğer kamu kurumlarının temsilcileri de Dışişleri bakanının yetkileriyle bu misyonlara iştirak edebilir.

2) 1982 Anayasasının 90. Maddesinin Birinci Bendi

- Uluslararası andlaşmaların hukukumuzda mal edilmesinde genel bir ilke düzenler.
- “T.C. adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak and. onaylanması TBMM’nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.”
- Aynı zamanda Cumhurbaşkanının onayı ve bu andlaşmanın yayınlanmasını sağlaması da gereklidir.

3) 1982 Anayasasının 90. Maddesinin İkinci Ve Üçüncü Bentleri

Uygun bulma yasası gerekli olmamakta ve bu konuda Cumhurbaşkanına yetki verilmektedir.

- **İkinci bendine göre;** ekonomik ticari veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmalar devlet maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek kişi hallerine ve TC devleti vatandaşlarının başka devletlerin ilkelerindeki mülkiyet hakkına dokumamak şartıyla yayınlama ile yürürlüğe konulabilir. Bunlar yayımlarından başlayarak iki ay içerisinde TBMM nin bilgisine sunulmaktadır.
- **Üçüncü bendi** uygun bulma yasasının yapılmasına ve TBMM nin bilgisin sunulmasına bile gerekli olmayan and. Kategorileri içerir. Cumhurbaşkanı tarafından doğrudan onaylanır ancak ekonomi ticari veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren and. yayımlanmadan yürürlüğe konulmamaktadır.

5. ULUSLARARASI TEAMÜL sy.117

Özel anlamında kanun koyucunun ürünü bulunmayan teamül, uluslararası hukuk düzeninde de örneklerle, örnek teşkil eden tutum ve davranışların tekrarlanmasıyla oluşmaktadır.

❖ **Maddi ve subjektif/psikolojik öge** olmak üzere iki olgunun birleşmesiyle meydana gelir.

5.1 Uluslararası Teamülün Oluşumu Ve Hukuksal Kaynağı :

5.1.1 Devletlerin İradelerinin Üstü Örtülü Uyuşması Görüşü :

- Grotius tarafından öne sürülmüştür.
- Üstü örtülü andlaşma, devletlerin karşılıklı olarak belirli bir şekilde hareket etme konusundaki iradelerinin uyuşmasıdır. Bu irade belirli durumlarda belirli şekilde hareket etme keyfiyetinin sürekli olarak tekrarı şeklinde olduğu takdirde teamülden bahsedilmez.

5.1.2 Savigny'nin Tarihi Ekolü :

- Hukuk kurallar insan iradesiyle insan şuuru ile yapılmaz ve yaratılamaz. Hukuk kendiliğinden halk içinde ve halkın ruhundan doğan her topluma, döneme ve toplumun ihtiyaçlarına göre değişen bir düzendir.
- Hukuku oluşturan etken, halkın ruhudur.
- Hukukun ideal kaynağı örf ve adetlerdir.
- İç hukuk sisteminde teamül kuralının nasıl oluştuğuna dair mantıksal yorum ve açıklamalar bulunur.

5.1.3 Toplumsal/Mantıksal Gereklilik Görüşü :

- Uluslararası teamül kuralları uluslararası toplumun yaşam ihtiyaçlarını karşılamak gayesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu kuralların oluşması için devletlerin mutlaka irade bildiriminde bulunmaları gerekmez.

5.1.4 Sürekli İtirazcı Görüş :

- Uluslararası teamül kurallarının oluşum aşamasında sürekli ve sistematik bir biçimde bu kurala itiraz eden devlet için bu kuralın bağlayıcı olmayacağı düşüncesi hakimdir.
- Oluşum aşamasını tamamladıktan sonra bir devletin bu kurala itiraz etmesi kabul edilemez.

5.1.5 Güncel Anlamda Benimsenen Görüş :

- Uluslararası hukuk sisteminde genel olarak kabul edilmiş bir uluslararası teamül kuralı; duruma göre tüm uluslararası hukuk süjelerine kadar sağlar ve/veya yükümlülükler getirir.
- Teamül kurallarının oluşumunda, uluslararası hukuk süjelerinin tümünün rızası aranmaz.
- Bölgesel veya lokal nitelikteki teamül kuralı için uluslararası hukuk süjesinin olumlu iradesinin verildiği kanıtlanması gerekir.

5.2 Uluslararası Teamülün Kurucu Öğeleri :

Kurucu unsur olarak maddi ve psikolojik öğeleri kabul etmek mümkündür.

5.2.1 Maddi Öğesi :

- Benzer olaylar karşısındaki aynı tutum ve davranışların tekrarının sürekli olması gerekir.
- Benzer olaylar karşısındaki tutum ve davranışların genel uygulama olması gerekir.
- Tutum ve davranışlar uluslararası alanda ve uluslararası ilişkilerde uygulananlar olmalıdır.
- Olumlu(müspet) ve olumsuz(menfi) tutum ve davranışlar

5.2.2 Psikolojik Öğesi :

- Uluslararası hukuk kişilerini benzer durum veya olay karşısında bu tutum ve davranışa yönelten bir hukuksal yükümlülük, bir yasal görev inancı olmalıdır.
- **Hans Kelsen**, psikolojik öğede hukuki bir yükümlülüğün yerine getirilmesi inancı ile nitelendiren görüşü reddetmiştir.
- **Paul Buggenheim**, psikolojik öğeyi soyut ve kanıtlanması güç bir öğe olarak görmüştür.

2.3 Uluslararası Teamülün Oluşumunda Etkili Uluslararası Hukuk Süjeleri

2.3.1 Devletler :

- Gerek tek taraflı, gerek diğer uluslararası hukuk süjeleriyle birlikte işlem tesis ederler.
- Tek taraflı işlemleri yürütme organının uluslararası ilişkiler kapsamında kullandığı yetkilerle ilintilidir.
- Yasama yetkisi çerçevesinde tesis ettiği kimi işlemler (anayasa, yasa vb) tek taraflı tasarruflar olarak uluslararası teamülün oluşumuna katkı sağlar.
- Yargı organlarının tesis ettiği kararları da katkı sağlar.

2.3.2 Uluslararası Örgütler :

- Uluslararası hukuk kişisi olarak kabul edilir.
- Yetkili organlarının tesis ettikleri kararlar veya tavsiyeler uluslararası teamül kurallarının oluşumuna kaynaklık edebilir.

2.3.3 Diğer Uluslararası Yapı ve İşlemler :

- Uluslararası mahkemenin içtihadı
- Uluslararası andlaşmalar
- Gerçek kişilerin uluslararası ilişkilerde sürekli uygulamaları

6. GENEL HUKUK İLKELERİ sy.129

- Uluslararası andlaşma ve teamül dışında üçüncü kaynak olarak "uygar/medeni uluslar" tarafından benimsenmiş genel hukuk ilkeleri kabul edilmiştir.
- Ulusal hukuk düzenlerinde bulunan ve uluslararası hukuk düzenine aktarılmasına hukuk mantığı ve devletin değer yargıları bakımından engel bulunmayan ortak kurallar şeklinde tanımlanır.
- A. Gündüz , ulusal hukuk sistemlerinde ortak olan ilkeler stoğu olduğunu vurgular.
- **Genel hukuk ilkeleri; uluslararası hukuk sisteminde 1907 yılında La Haye'de yapılan konferansta kabul edilmiştir.**
- **Hukukta bir kaynak olarak kabul edilmesi USAD Statüsü'nün 38. Md.sinin 3. paragrafında yer almıştır.**

6.1 Uluslararası Hukuk İtibarıyla Niteliği :

- Genel hukuk ilkelerini teamül kuralı şeklinde değerlendiren hukukçular da bulunmaktadır. Bu hukukçulara göre genel hukuk ilkeleri uluslararası hukuk itibarıyla bağımsız kaynak kategorisi oluşturmamaktadır.
- Genel hukuk ilkelerinin doğru oldukları kabul edilir ve ispat aranmaz.
- Genel hukuk ilkeleri belirli mekanla sınırlı kalmaz değişen şartlara göre uygulama özellikleri bulunur.
- Kuralları devlet veya uluslararası hukuk süjeleri benimser veya meydana getirir. Yargıç veya hakemin etkisi bulunmamaktır.
- **Doktrinde ikame edilen/desteklenen kaynak olarak kabul edilir.**

6.2 Sınıflandırılması :

Chailes Rousseau tarafından iki tür sınıflandırma yapılmıştır.

➤ Birincisi;

- ❖ Hem ulusal hukuk hem uluslararası hukukta ortak olarak kabul edilen genel hukuk ilkeleridir ;
 - a) Sözleşme yükümlülükleri ile ilgili ilkeler
 - b) Cezai yükümlülükler ile ilgili ilkeler
 - c) Usüle ilişkin ilkeler

➤ İkinci;

- ❖ Sınıflandırma uluslararası hukuka ait genel hukuk ilkeleridir ;
 - a) Uluslararası hukukun yeri ile ilgili ilkeler
 - b) Devlet yetkilerinin kullanımıyla ilgili ilkeler
 - c) Uluslararası sorumlulukla ilgili ilkeler
 - d) Deniz savaşı ile ilgili ilkeler

6.3 Önemli Genel Hukuk İlkelerinden Örnekler:

a) Hakkın Kötüye Kullanılmaması

Kökünü devletlerin iç hukukuna dayanmaktadır. Bu ilke kapsamında genel olarak ileri sürülen iki görüş bulunmaktadır. Birincisi hakkın “ amaç dışı ” ikincisi hakkın “ zarar verme amaçlı ” kullanılmamasıdır.

b) Adaletten Kaçınmanın Yasaklanması İlkesi

Bir devletin ülkesinde görevli olan yetkili kurum kuruluş veya kişilerin kendilerinden talep edilen adaletli davranışı eylemleri veya işlemleri aracılığıyla kusur işleyerek talep sahibine zarar vermekten kaçınması.

Davaların yürütülmesi ve usulle ilgili noksanlıklar kusurlar da adaletten kaçınma durumu yaratır.

c) Ayrım Gözetmeme İlkesi

Türkiye itibarıyla 1982 Anayasası örnektir. Herkesin dil ırk renk cinsiyet siyasi düşünce din mezhep vb sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşit olduğu belirtilir.

Ayrımcılık yasağına ilişkin düzenleme BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde mevcuttur.

➤ Genel ve soyut olarak iki görüş savunulmaktadır.

1) **Vatandaşlarla eşit davranış görüşü** (yabancılar ile vatandaşlar arasında eşitliğin sağlanması)

2) **Uluslararası asgari ölçüler görüşü** (yabancılar karşı benimsenen asgari ölçülerin dışında davranılamaz.)

d) Hakça İlkeler

İki olguya dayanmaktadır.

1. Uluslararası hukuk sisteminde eşit koşullara sahip olan uluslararası hukuk sükelerinin eşit şekilde değerlendirilmesi esastır.
2. Her somut olaya veya uyuşmazlığa ilişkin temel mahiyetteki hukuksal ve maddi veriler hakça ilkelerin içeriğinin saptanmasında hesaba katılmaktadır.

7. YARDIMCI KAYNAKLAR sy.142

Bu konuda genel olarak uluslararası mahkeme kararlarını uluslararası içtihadı ve doktrini sayabiliriz.

Uluslararası mahiyetteki bir uyuşmazlığın çözümünde yardımcı kaynaklardan doğrudan yararlanma yoluna gidilmemektedir. Öncelikle teamül ve andlaşmadır. bunlar da hüküm yoksa genel hukuk ilkelerinden yararlanılır.

7.1 İctihat (Yargı veya Hakemlik Mahkemelerinin Kararları) sy.143

- **Uluslararası hukuk düzenine ilişkin bütün yargı ve hakemlik organlarının kararlarını kapsar.**
- **Sadece muhataplarını bağlar. Üçüncü kişileri bağlamaz.**
- **Kanun ve teamülün yanında bağımsız bir hukuk kaynağıdır.**
- **Mahkemeler tarafından hukukun nasıl algılanıp nasıl uygulandığını gösterir.**
- **Ulusal yargı organlarının tesis ettiği kararlar daha çok teamül kurallarının ispatında önemlidir.**
- **Uluslararası Adalet Divanı baktığı davada taraflarca iddia edilen teamül kuralının var olup olmadığını tespit etme konusunda yetkilidir. (Tespit ve Tayin yetkisi)**
- **Anglo - Sakson hukuk sisteminde uygulanır.**
- **Ulusal mahkeme içtihadı da yardımcı kaynaktır.**

7.2 Öğreti/ Doktrin sy.146

- **Çeşitli ulusların uzman yazarlarının görüşlerini ifade etmektedir.**
- **Oluşumuna katkısı olan hukukçular uyuşmazlık ile ilgili mutlak şekilde pozitif hukuk normları ile bağlı bulunmaz.**
- **Sadece uzman yazarların bireysel görüşlerini değil ayrıca bilimsel kurul ve kuruluşların rapor ve görüşleri ile uluslararası yargıç veya hakemlerin çeşitli davalara ilişkin kararlara ekli kişisel görüşlerini veya karşıt görüşlerini de kapsar**

8. ULUSLARARASI HUKUĞUN KAYNAKLARINA YÖNELİK HİYERARŞİK TARTIŞMA sy.148

- **Quadri**, teamül yeni bir kaynak değil Statü'den kaynaklanan bir olgudur demiştir.
- **Paul Guggenheim**, teamülün andlaşmalardan hiyerarşik olarak alt kategoride olduğu görüşüne karşıdır.
- **Scelle**, genel hukuk ilkelerinin genel teamül kuralı olduğunu savunur.
- **Hans Kelsen**, içtihadın ve doktrinin uluslararası hukukun aslı kaynakları olarak kabul edilmeleri gerektiğini savunur.
- **UAD** önüne gelen uyuşmazlığın çözümünde önce andlaşmayı, sonra teamül kuralını uygulamak zorunda değildir.

9. ULUSLARARASI HUKUKUN KAYNAKLARINA VEYA NORMLARINA İLİŞKİN KODLAŞTIRMA (KODİFİKASYON) VE ULUSLARARASI HUKUK KOMİSYONU sy.150

- **Dar anlamda kodlaştırma**, bir hukuk sisteminde bulunan teamül kurallarının derlenmesi, toplanması toplanması ve yazılı hale getirilmelidir.
- **Geniş anlamda kodlaştırma**, bir hukuk sisteminde yürürlükte bulunan kuralların veya normların yeniden gözden geçirilmesi boşlukların doldurulması ve değiştirilmesidir.
- Ulusal hukuklarda kodlaştırma işlemini yasama organları gerçekleştirilir. Uluslararası hukukta güçlükler çekilir.
- Evrensel nitelikteki kodlaştırma çabalarını 1907 La Haye konferanlarında tespit etmek olasıdır.
- **I. La Haye konferasında kodlaştırma olabilecek iki işlem örnek verilebilir;**
 - ✓ **Uluslararası uyuşmazlıkların barış yoluyla çözümüne ilişkin sözleşme**
 - ✓ **Kara savaşı kanun ve teamülü konusunda sözleşme.**
- **MC döneminde kodlaştırmaya ilişkin çalışmalar uzmanlar komitesinin kurulmasıyla başlamıştır.** (uyruklu, karasuları, devletlerin sorumluluğu konuları)
- **Birleşmiş Milletler genel kuruluna yüklenen görev uluslararası hukuk normlarının kodlaştırılmasıdır.**
 - ✓ Uluslararası Hukuk Komisyonu'nu kurmuştur.
- **Uluslararası hukuk komisyonunun güncel değerlendirme konuları;**
 - Devletlerin tek taraflı işlemleri
 - Diplomatik koruma
 - Andlaşmalara çekince konulması
 - Uluslararası örgütlerin sorumluluğu
 - Dolaylı kaynakların paylaşılması

3. BÖLÜM ULUSLARARASI SORUMLULUK sy.155

Uluslararası sorumluluğun doğmasına sadece eylem veya işlem tesis etme değil, aynı zamanda ihmalde bulunma (yükümlülüğü yerine getirmeme) da sebebiyet verebilir.

- O halde bir uluslararası kişisi açısından uluslararası sorumluluğun doğmasına neden olan unsurlar **icrai nitelikte** olabileceği gibi **ihmali özellikte** de olabilir. (icrai-ihhtimali)

1. Uluslararası Sorumlulukta Benimsenen Teoriler sy.156

1.1. Tazmin/Onarma Teorisi:

- Ulus hukuk süjelerinin (özellikle devletlerin) , haksız eylemleri veya işlemleri sonucunda meydana gelen zararı karşılamaları olgusuna dayanır.
 - ❖ **İlk kısımda**, uluslararası nitelik kazanan haksız eylem veya işlem, bir devletin sübjektif hakkına zarar vermekte ve iki taraflı sorumluluk yaratmaktadır.
 - ❖ **İkinci kısımda**, tazmine dayalı olarak uluslararası hukuku ihlal eden devlet ile bu ihlalden etkilenen devlet arasında uluslararası sorumluluk, yeni bir yükümlölük ilişkisinden ibaret olmaktadır.
 - ❖ **Üçüncü kısımda**, ulus sorumluluk rejimi tek olarak öngörölür.

1.2. Zorlayıcı Teori:

- **Hans Kelsen tarafından benimsenmiştir.**
- Bir normlar bütünü olarak hukuk, organize edilmiş sosyal yaptırımlar öngörmektedir.
- **Yaptırımların bizzat kendisi, zorlayıcı işlemler olarak görölür.** Bu yaptırımlar bir cezalandırma veya zorla icra biçimine dönüşebilir. Öyle ki sorumluluk, haksız işlem veya eylem hukuk düzenini belirler.

1.3. Karma Teori:

Bu iki teori itibariyle benimsenen ulus sorumlulukdaki eksik olan hususları belirtmektedir.

- Tazmin veya zarar giderme, haksız fiil veya işlemin doğrudan sonucu olarak kabul edilir.

2. Uluslararası Sorumlulukta Yaptırım Kavramı Ve Uluslararası Sorumluluğun Tanımı sy.159

- **Charles Calvo'ya göre yaptırım**, uluslararası hukuka ait işlemin icrasını sağlamak gayesiyle benimsenmiş araçlar ve güvenlik olmaktadır.
- **Roberto Ago**, uluslararası sorumluluk konusunda **yaptırım teriminin yanı sıra “karşı önlem”** kavramını da kullanmaktadır. (Uluslararası Hukuk Komisyonu Raportörü)
- **Hans Kelsen**, bir kurala zorla uyulmasını sağlamaya yönelik olan zararlar karşılık **savaş vb. zorlama** önlemlerini yaptırım olarak görür.
- **George Scelle**, hukuk kurallarının etkinliğini sağlamaya yönelik olan bir hukuksal işlemin geçersizliğinden başlayarak uluslararası **sorumluluk ve zorla uygulama yöntemlerinden tümünü** bu kavramın kapsamında saymaktadır. (**yaptırım kavramı**)
- Aslında Uluslararası sorumluluğun ileri sürülmesi bir yaptırım çeşidi olmaktadır.

Örneğin, **Jean J.A. Salmon**, uluslararası sorumluluk kurumunu zararlı giderme yükümlülüğü getirmesi nedeniyle **“en rafine yaptırım yolu”** olarak değerlendirmektedir.

Kimi yazarlar ise, uluslararası sorumluluğu, yaptırımın ön aşaması olarak kabul etmektedir.

Örneğin, **“Paul Guggenheim**, zararın giderilmesinin uluslararası hukuk kuralını ihkak edenden istenmesi durumunda, bunun reddedilmesi ile zarar görenin yalnızca bu isteğini sürdürmekten başka bir olanağı bulunamayacağı için **uluslararası sorumluluk kurumunun bir haksız fiile son veren kendi başına bir yaptırım olarak kabul edilemeyeceğini** ve bunun da bir ön yaptırım veya yaptırımın **ön koşulu** sayılabileceğini kabul etmektedir.”

❖ Uluslararası sorumluluğun modern anlamdaki tanımı ise;

Uluslararası sorumluluk, bir uluslararası hukuk kişinin neden olduğu uluslararası hukuka aykırı fiillerin veya uluslararası hukuka uygun faaliyetlerden kaynaklanan belirli bir takım zararların etkilerini zarar gören uluslararası hukuk kişisine karşı ortadan kaldırma amacına yönelik bir uluslararası hukuk kurumu olmaktadır.

2.1. Uluslararası Sorumluluğun Doğmasının Koşulları sy.161

1. Özde uluslararası hukuka uygun faaliyetin varlığı
2. Bu fiil veya işlemin zarar oluşturmaları
3. Bu fiil veya işlemin uluslararası hukuk kişisine bağlanması

Herhangi bir fiilden yarar sağlayan devletlerin, bu faaliyetlerin doğurduğu tehlikeden sorumlu olması doğaldır. Bu durum **risk kavramı** ile açıklanır.

➤ **Uluslararası sorumluluğun ileri sürülmesinde üç tür sorumluluk bulunmaktadır.**

>Kusurlu > **Kusursuz/Objektif** > Ortak Kusurdan Sorumluluk

2.2. Kusurlu Sorumluluk: sy.162

Fiilin veya işlemin mutlaka uluslararası hukuka aykırı olması gerekir.

Kusur oluşturan fiil aktif veya pasif olabilir.

- ✓ **Aktif davranış** veya fiilde bilinçli veya bilinçsiz uluslararası hukuk kurallarına aykırı eylem veya işlem yapılması söz konusudur.
- ✓ **Pasif davranış** ta ise uluslararası hukuk kuralını yerine getirmeme, savsaklama, andlaşma gereği çıkarması gereken yasayı çıkarmama gibi hususlar kusurlu sorumluluk oluşturur.

Uluslararası Hukuk Komisyonu Raportörü Gaetano Arangio- Ruiz, uluslararası hukukun çiğnenme dereceleri arasında cürüm (crime) ve cünha (delit) (kabahatten ağır ve cinayetten hafif) ayrımı önermiştir.

- ✓ **Cürüm (crime)** , uluslararası toplumun temel çıkarlarını koruyan kuralların çiğnenmesidir.
- ✓ **Cünha** ise bunun dışında kalanlardır.

2.3.Kusursuz/ Objektif Sorumluluk: sy.163-164

- Zarar neden olan kişiler ile bu zarar arasında doğrudan nedensellik bağının olması gerekir.
- Uluslararası hukukun ihlal edilip edilmediği bir kusurun bulunup bulunmadığı önemli değildir.
- Riske dayanan objektif sorumluluk tartışmasız olarak birkaç tehlikeli faaliyete ilişkin andlaşmalar kabul edilir.
 - ❖ Bunlar, nükleer enerjinin barışçıl anlamda kullanımı, denizlerin hidrokarbürlerle kirlenmesi

2.4. Ortak Kusurdan Sorumluluk: sy.164-166

Çalıştığımız kusurlu veya kusursuz sorumluluğun birden fazla uluslararası hukuk kişisine bağlanması ortak kusurdan doğan sorumluluğu oluşturur.

- ✓ Konuya Yaser Arafat'ın ölümüyle ilgili Fransa'da açılan soruşturma sonrası gelişmeler örnek verilir.

3. Uluslararası Hukuka Aykırı İşlemlerin Uluslararası Hukuk Süjelerine Atfettirilmesi sy.167

Uluslararası hukuka aykırı işlemlerden veya fiillerden doğabilecek bir uluslararası sorumluluğu devletlere, uluslararası örgütlere ve diğer uluslararası hukuk kişilerine isnat ettirmek olasıdır.

- Devletin organları aracılığıyla özel kişilerin bir devlette istedikleri fiillerle ve bazı durumlarda ayaklanmalar, iç karışıklıklar ve savaşlar ile mümkün olabilir.

Yasama ,yürütme ve yargı erklerinin haksız eylem veya işlemleri nedeniyle belirli durumlarda devletin sorumlu hale gelmesi mümkündür.

3.1 Devletlere isnat ettirilmesi sy.167 (yasama,yürütme, yargı açısından)

3.1.1 Yasama Organı veya Yasama Yetkisi Açısından

Devletin yasama organlarının eylem veya işlemleri nedeniyle uluslararası sorumlulukların ileri sürülmesi iki durumda olasıdır;

1. Devletin yasama organı aracılığıyla uluslararası yükümlülüklerine aykırı yasal düzenleme yapması
2. İlgili devletin yasama organlarının uluslararası hukukun gerektirdiği yasal düzenlemeyi yapmaması veya iptal etmesi gereken yasal düzenlemeyi iptal etmemesi neticesinde devletin uluslararası sorumluluğu ortaya çıkar.

3.1.2 Yürütme Organı veya Yürütme Yetkisi Açısından :

Devletin sorumlu olabilmesi için yürütme yetkisi kullanan birimlerin veya kişilerin (sivil kişi, güvenlik mensubu vb.) haksız eylemlerine veya hukuk dışı tesis edilmiş tasarruflarına yönelik yürütme organının gerekli önlemleri almaması, soruşturma açmaması gibi durumların gerçekleşmesi gerekir.

3.1.3 Yargı Organı veya Yargı Yetkisi Açısından:

Yargı erki bünyesinde görev yapan mahkeme veya mahkemelerin adaletten kaçınmaları durumunda bu devletin sorumluluğu ortaya çıkar.

3.2 Devletin organları dışında kalan yerel yönetimler ve kamu iktisadi kuruluşların **kamu yetkisi kullanmaları halinde** doğabilecek olumsuzluklarda devletin sorumlu tutulması mümkündür.

3.3 Devletin özel kişilerin eylem ve işlemleri nedeniyle sorumlu olabilmesi için bu kişiler ile devlet arasında bağlantının olması devletin sistematik olarak bunları desteklemesi gerekir.

3.4 Ayaklanma Ve İç Çatışma Açısından :

Devletin uluslararası sorumluluğunun ileri sürülmesi halini ilgili devletin organlarının ve ayaklananların fiilleri açısından değerlendirmek gerekir.

a)Devlet Organlarının Fiilleri Açısından: Genel olarak bir devletin ülkesinde meydana gelen ayaklanma nedeniyle devlete ait kolluk kuvvetlerinin operasyonlarından doğan zarar sonucu ilgili devletin sorumlu olmayabileceği iddia edilir.Askerî operasyon dışındaki fiiller sorumluluk oluşturur.

b) Ayaklananların Fiilleri Açısından: Ayaklanma esnasında ayaklananların fiilleri açısından özellikle yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişilere ilişkin meydana gelebilecek zararlar nedeniyle devletin sorumluluğu ortaya çıkar. Ayaklanmaların başarılı olması sonucu ayaklanmalar devletin ülkesinde defacto veya jure hükümet kurma durumları vardır.

- ✓ **Örgütlere istinat ettirilmesi:** Uluslararası hukuk kişiliğine sahip bir örgütün uluslararası hukuk sisteminde eylemleri veya tesis ettiği işlemleri nedeniyle uluslararası sorumluluk ileri sürülebilir.
- ✓ **Diğer uluslararası kişilerine isnat ettirilmesi :** örneğin ; papalık, minyatür devletler gibi.

4. Uluslararası Sorumluluk Hangi Durumlarda Ortadan Kalkar sy.179

- Verilen zararın kabul edilmesi
- Jus cogens / buyruk kuralına aykırı olarak bilerek eylemde bulunması
- Zarar görenin kusurlu olması
- Uluslararası aykırı fiillerin yasal hale gelmesi
- Zorlayıcı neden ve mücbir sebep (Uluslararası Hukuk süjesinin iradesi dışında gerçekleşen olay ,olgu, durum)
- Zaruret halinde (yükümlülüklerin yerine getirmesini engelleyen veya imkansız kılan durum veya olgular. Tehlikeli durum vardır)

5. Diplomatik Himaye/ Koruma :

- Devlet vatandaşına ilişkin diplomatik himaye hakkını kullanma da takdir yetkisine sahiptir yani serbesttir.
- Diplomatik himayede, bir devlet başka bir devletin ülkesinde Mağdur olan vatandaşını veya tabiyetinde bulunan tüzel kişisini ilgili devletin iç hukuk yollarına göre bunun yetersiz olması halinde ise Uluslararası Hukuk normlarına istinaden koruma yoluna gitmektir.
- Uluslararası örgütlerin diplomatik himaye Hakkı bulunması mümkün. bu Hak görevsel bir korumadır.
- Vatansız /uyruksuz kişilere ilişkin diplomatik himaye hakkının kullanılması mümkün değildir.
- Devletin diplomatik himaye hakkını kullanması kendi takdirindedir.

5.1 Diplomatik Himayenin Hukuki Niteliği: sy.184

Diplomatik himaye hakkının kullanılmasında genel olarak üç görüş kabul edilir;

1. **Emmerch de Vattel**, Kişiye kötü muamele yapanın veya haksız fiil gerçekleştirenin aslında bu fiili kişiyi korumakla yükümlü devlete yaptığını öngörmüştür. Devletin hükümdarı bu fiilin intikamını mutlaka almalı, ceza vermeli ve tazminat ödenmesini sağlamalıdır. Bunun yapılmaması halinde, vatandaşın güvenliği sağlanamaz. Bu düşünce itibarıyla müdahaleyi yapan devlet, vatandaşının yerine ikame olmakta ve diplomatik himaye devlet için bir hakka dönüşmektedir.
2. **Klasik Görüş**, Haksız fiile veya işleme maruz kalan vatandaşın lehine diplomatik himayede bulunan devlet, Aslında kendisine ait olan Hakkı kullanmaktadır. Sadece zararın tazmini istenmez, uluslararası hukuk kurallarına riayet edilmesi de talep edilmektedir. Devlet, bu hak kendisine aitmiş gibi hareket etmektedir. Devlet, vatandaşın sorununu kendi sorunu olarak değerlendirip, uluslararası yargı organlarına bu sorunu götürebilmektedir. Örn, UAD'ına dava açma yetkisine sahip olan süjeler devletlerdir.
3. **Modern Görüş**, Vatandaşın hakkını vekâleten devlet yerine getirmektedir. Devlet kendisinin zarar görmesi hali saklı kalmak kaydıyla, hak sahibi olarak hareket etmemektedir. Diğer bir ifadeyle başka devlet(ler)in eylem ve/veya işlemleri nedeniyle bir devletin vatandaş(ları) mağdur olabilir. Vatandaşları mağdur olan devlet, mağduriyete sebep olan devlet nezdinde vatandaşlarının vekili olarak diplomatik himaye hakkını kullanmaktadır. (Başka bir devletin ülkesinde zarara uğrayan gerçek veya tüzel kişi, tabiyetinde bulunduğu devlete zararın giderilmesi için müracaat ettiğinde bu devlet ilgili kişiyi korumak için vekili şeklinde yetki kullanmaktadır.)

5.2 Diplomatik Himayenin İÇeriği Ve Kullanım Şekli sy.186

Kullanım şekli, diplomasi ve konsolosluk hukukuna ilişkin benimsenmiş normlara göre yapılır. Diplomatik himaye de bulunmayı amaçlayan uluslararası hukuk süjesi bu hakkını nota vererek yapabilir.

- **Şahsi Nitelik;** Diplomatik himaye belli kişilerin haklarını korumak için yapılır.
- **Müşterek /ortak Nitelik;** Diplomatik himaye devlet tarafından belirli Grup vatandaşının olay veya durum nedeniyle maruz kaldıkları zararların tümünün tazmini veya ortadan kaldırılması için kullanılır.
- **Alternatif diplomatik himaye;** İlgili devletin tercihi.

5.3 Diplomatik Himaye Hakkını Kullanabilmenin Koşulları sy.187

- 1) **İlgili Uluslararası Hukuk suresinin Ehil veya yetkili olması.**
- 2) **Kendisine yönelik diplomatik himaye Hakkı kullanacak gerçek veya tüzel kişinin Vatandaşlık ve tabiyet durumu.**
- 3) **İç hukuk yollarının tüketilmesi.** Bunları sırasıyla genel ve soyut olarak değerlendirmeye almak uygun olacaktır.

- Şartların yerine getirilmesi ve kısıtlılık halinin olmaması kaydı ile devletler ve uluslararası /uluslarüstü örgütler kullanabilir.
- Gerçek veya tüzel kişilerin ilgili devletin vatandaşı olmaları gerekir.
- Tüzel kişilik çok uluslu yapıya sahip değilse bir diplomatik himaye hakkının kullanılmasında problem oluşmaz.(Tek vatandaşlığa veya tabiyete sahipse)
- İstenilen sonuca varılamayan hallerde başvurulur. iç hukuk yollarının tüketilebilmesi için devletin başvuruya açık ve Etkin çalışan başvuru organları olmalı.
- İç hukuk yollarının tüketilmesinden itibaren 6 ay içerisinde Hakkın kullanılması gerekir.

❖ İç hukuk yollarının tüketilmesinde kural dışı durumlar; sy193-194

- ☆ İç yargı organının bulunmaması.
- ☆ Tüketilmesinin herhangi bir sonuç doğurmayacağı görüşü.
- ☆ Davaya taraf olan devletlerin kendi rızaları ile vazgeçmesi.
- Gerçek veya tüzel kişiler "Calvo kaydı" olarak bilinen hak kapsamında devletler ile akdettikleri kimi sözleşmelerde uyruğunda bulunduğu devletin diplomatik korumasını istemeyeceklerini bildirir.
- Calvo kaydına göre, bir devletin kendisini orada kabul ettiren yabancı uyruklu gerçek kişi edinmemesi gerekir.

6. ULUSLARARASI SORUMLULUK KAPSAMINDA OLUŞAN ZARARIN GİDERİMİ sy196

Zarar maddi veya manevi olarak gerçekleşebilir Bunlar genellikle doğrudan meydana gelen zararlardır.

- ✓ **Doğrudan zarar**, zarar ile haksız fiil arasında nedensellik bağı bulunur.
- ✓ **Dolaylı Zarar**, zarar ile fiil arasında uzak nedensellik bağı vardır.

Maddi zarar, oluşmuşsa zararın giderilmesi iki şekilde olur; sy197

1. Eski hale getirme, maddi ve hukuki açıdan
2. Tazminat ödeme

Manevi zarar, Uluslararası Hukuk süjesinin onuruna, bayrağına, diplomasi temsilcilerine yönelik olumsuz durum. Sy197-199

- ☆ Zararın giderilmesinde uluslararası örgütler, devletlere oranla daha fazla zorluk çekerler.
- ☆ Tazminata hükmedilmesi halinde, tazminata konu olan nesnenin veya eşyanın güncel değeri hesaplanır.
- ☆ Tazminatın ceza niteliğinde verilmediği kabul edilir.

4.BÖLÜM ULUSLARARASI HUKUK KİŞİLİĞİ sy.201

Haklara sahip ve yükümlülüklerini yerine getirmek zorunda olan varlıklar hukuk kişisi olarak kabul edilir. Uluslararası örgütler 20.yy'dan itibaren uluslararası hukuk süjesi olarak benimsenmiştir.

Kurucu andlaşmalarında açıkça belirtilmiştir.

Uluslar arası hukukta, uluslararası hukuk kişiliğine sahip olabilmenin en önemli prensiplerinden birisi, sürekli ve bağımsız iradeye sahip olmaktır.

Sınırlı uluslararası hukuk kişiliğine sahip devletler ve uluslararası hukuk kişiliğine sahip olmayan uluslar arası örgütler de mümkündür.

ULUSLARARASI HUKUKUN KİŞİLERİ

1. DEVLETLER
2. DEVLET NİTELİĞİ OLMAYAN TOPLULUKLAR
3. ULUSLARARASI ÖRGÜTLER
4. PAPALIK
5. ŞARTA BAĞLI GERÇEK VE TÜZEL KİŞİLER

1. DEVLET

- Uluslararası hukukun en önemli ve en kıdemli sujesidir.
- **Devletin kurucu öğeleri genel ve soyut mahiyette;**

- I) İnsan topluluğu (beşeri öge)
- II) Ülke (fiziki)
- III) Bağımsız otorite/hükümet ve egemenlik(hukuki ve siyasi öge)

- I) İnsan Topluluğu:** İlgili devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan gerçek kişilerdir. Ancak; vatandaş kategorisinde olmayan , fakat usulüne uygun olarak bu devletin ülkesinde ikamet eden kişileri de kapsar.
- Topluluğun ulus/millet oluşturup oluşturmadığı önemlidir.
 - Milliyetler prensibi görüşüne göre , her ulusal topluluğun devlet kurma hakkı bulunur.
 - Self determinasyon hakkı, halkların geleceklerini kendilerinin belirlemesi hakkıdır.(istediği idare şekli seçme. İsteddiği devlete bağlı olma).

II) Ülke :

Devlet tüzel kişiliği; ülke ise bu devlete ait olan kara parçasını, hava sahasını ve varsa deniz sahasını oluşturur. Devlet ,ülke üzerinde hakimiyet sağlar. Bu konuda 3 görüş vardır.

1. **Ülke-mülk görüşü:** ülke üzerinde yasama, yürütme, yargı yetkisini kullanma devlete aittir.
2. **Ülke-suje unsur görüşü:** devletin ülke üzerinde mülkiyet hakkı bulunmamaktadır. Egemenlik hakkı bulunur.
3. **Ülke-yetki sınırı görüşü:** devletin yasama, yürütme ve yargı yetkisi sadece ülke alanı ile sınırlıdır.

Devlete ait ülkeyi 3 gruba ayırmak mümkündür;

1. **Kara parçası:** devlet kara parçasına sahip olmadan deniz ve hava ülkesine sahip olamaz. (ada, kayalar, göl, nehir, yer altı, kara suları)
2. **Deniz sahası:** her devletin deniz ülkesi bulunmaz.(iç sular, kara suları, takımda suları, kıta sahanlığı, bitişik bölge ve münhasır ekonomik bölge)
3. **Hava sahası:**

III) Bağımsız Otorite/Hükümet Ve Egemenlik:

Ülke üzerinde temel hizmetleri yapabilecek, ülke bütünlüğünü ve siyasi bağımsızlığını sürdürmeye ehil, etkin işleyen yasama, yürütme ve yargı organlarına malik yapıdır.

Uluslararası hukukun devlete tanıdığı yetkilerin özellikleri(bağımsız ilke)

- Yetkinin münhasırlığı:** bir devletin ülkesinde tek bir devletin yetkisi geçerlidir.
- Yetkinin muhtariyeti:** devletin başka otoritelerden direktif olmadan ülkesi üzerinde yetkilerini kullanması
- Yetkinin genelliği:** devletin yetkisi, genel ve soyut anlamda maddi olarak sınırlandırılmaz.

Devletler sınırlanabilen egemenliğe sahip olarak u.hukukta yetki kullanabilirler.

1.1 DEVLET TÜRLERİ:

Şu ölçütleri kullanarak gruplandırılırlar;

- Bağımsızlık durumu**
- Sahip olunan yetkilerin kapsamı**
- Örgütlenme biçimi**

a. BAĞIMSIZLIK DURUMUNA GÖRE

Egemen ve bağımlı devletler ayrımı yapılır. Bağımlı devletleri,devlet kategorisi içinde saymamak gerekir. BM egemen devletlerin eşitliği üzerinde kurulmuştur.

b. SAHİP OLUNAN YETKİLERİN KAPSAMINA GÖRE: iki gruba ayrılır.

- Tam yetkili devletler:** merkezi otorite aracılığıyla yetki kullanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti ve Yunanistan örnektir.
- Yetkileri sınırlı olan devlet:** sürekli tarafsızlık statüsüne sahip devletler ile koruma altında olan devletler örnek verilebilir.

• Duruma göre minyatür devlet kategorisindeki ANDORRA,SAN MARİNO.MONACCO örnek verilebilir.

• Bazı hallerde federal devletin altında olan federe devletler bile örnek verilebilir.

***** SÜREKLİ TARAFSIZ DEVLET:** Çok taraflı anlaşma aracılığıyla devletin ülke bütünlüğünün ve bağımsızlığının andlaşmaya taraf diğer devletlerce korunmasına karşılık , bu devletin savaşa yol açabilecek yetkilerini kullanmaktan vazgeçmesidir.

Kendi istekleriyle İsviçre veya başka devletlerin zoruyla (1.Dünya savaşıdan önce Belçika) bu statüde yer almaktadır.

Konfederasyon içinde yer alan devletlerin ve askerlerden arındırılmış statüye sahip devletlerin bu grupta örnek verilmesi gerekir.

Minyatür devletler için belirli statü bulunmaz. Ancak , devletin kurucu öğelerine sahiptir.

***** GEÇİCİ TARAFSIZLIK:** çatışma veya savaş esnasında geçerli olmakta ve bu statüye sahip devlet, istediği zaman tek taraflı işlemle statüsüne son verebilir.

c. Örgütlenme Biçimine Göre İki Gruba Ayrılır

1-Üniter/ Basit Yapılı Devlet: Yetkiler tek güç merkezi otorite veya erk tarafından kullanılmaktadır. Ademi merkezi otorite uygulansa da tek siyasi otorite bulunmaktadır.(örn:Türkiye)

2-Bileşik Yapılı Devlet: Yetkiler merkezi otorite ve değişik otorite ve değişik otoriteler arasında paylaşılmaktadır. monarşi birlikleri ve federatif birlikler olarak ikiye ayrılır;

*Monarşi Birlikleri= Kişisel birlik ve maddi/ gerçek birlik;

- **Kişisel Birlik:** iki ayrı devlet, tek hükümdarı devlet başkanı olarak kabul eder.(örn,İngiltere)
- **Maddi Birlik:** İki devlet içişlerinde bağımsızlıklarını korumakta(Avusturya) dış ilişkilerinde ise tek bir devlet gibi hareket etmekte

*Federatif Birlikleri= Federal devlet ve Konfederal Devlet;

- **Konfederasyonlar:** Devletlet uluslararası hukuk arasından varlıklarını sürdürmekte ve belirli amaç için bir araya gelmektedir.

Prensip olarak diyet olarak nitelendirilen mecliste ilgili devletlerin temsilcileri yer alır. Kendi adına diplomatik ilişkiler kurabilir.

- **Federasyon:** Federal devlet, merkezi idare niteliğindedir. İki veya daha fazla devletin birleşmesinden oluşacağı gibi üniter yapılı devletin kendi içinde oluşturacağı değişikliklerle de meydana gelebilir.

°°Uluslararası hukuksal işlemleri yapma yetkisi vardır.

°°Diplomasi ilişkilerinin kurulmasında yetkilidir.

°°Uluslararası davalarda taraf olabilirler.(ABD,Almanya, Hindistan,İsviçre,Kanada)

KENDİNE ÖZGÜ STATÜSÜ OLAN DEVLETLER

a)Papalık: Papalık devletin statüsü, İtalya ile bu devlet arasında Roma'da imzalanan Latran Anlaşması ile olmuştur. Vatikan da bazı kamu hizmetlerinin nasıl ve ne şekilde yerine getirileceği de hüküm altına alınmıştır.

- Devletin kurucu unsurlarına sahiptir.
- Cismani ve ruhani yetkilere sahiptir.
- Uluslararası andlaşma mahiyetindeki konkardo dinsel konulara ilişkin andlaşmalara taraf olabilmektedir.

b)Kıbrıs Cumhuriyeti: Osmanlı imp. 1878 yılında Rusya ya karşı yaptığı savaştan yenik ayrılınca siyasi şartlar nedeniyle İngiltere ile imzaladığı andlaşma ve ek protokol gereğince Kıbrıs Adası nı geçici bir süre için İngiltere nin himayesine bırakmıştır.

Kıbrıs Cumhuriyetinin oluşumunu sağlayan hukuki işlem Türkiye ile Yunanistan başbakanlarının parafe ettiği "Zürih Anlaşması" dır. Türkiye,İngiltere,Yunanistan ve Kıbrıs cum. "Lefkose And" imzalamış ve kıbrıs cumhuriyeti hukuki statü kazanmıştır.

- **KKTC, Türkiye dışında herhangi bir hukuki Uluslararası hukuk kişisi tarafından tanınmamıştır.**

DEVLET DIŞINDAKİ BİRİMLER

a.İnsan Toplulukları

b. Uluslararası Örgütler

c.Gerçek ve Tüzel Kişiler

A) İnsan Toplulukları:

Belirli bir toplumsal ve siyasal örgütlenme düzeyine gelen topluluklar ile bu aşmaya gelemeyenler devlet niteliğı kazanmamış insan toplulukları olarak değerdendirilir.

Yaşadıkları yerler, özellikler batı avrupalı devletlerin sömürgeci politikasına uygun olarak **"sahipsiz ülke"** şeklinde kabul edilir.

Uluslararası hukukun bu ülkelerle doğrudan ilgilenmesi BM ile başlamıştır. Uluslararası hukukun belirlediğı hakları kullanabilen ve sorumluluklarını yerine getirebilen bilimler, devlet niteliğı kazanamamış topluluklardır.

****Devlet Niteliğı Kazanmamış Topluluklar**

a.1.Vassal Ülke(Tabi Devlet): Bağlı olduğı devlete vergi vermekte ve onun güvencesi altında bulunmaktadır. Ülkenin dış işleri, bağlı bulunduğu devlet tarafından yürütölür. (örn; Mısır, Eflak-Boğdan, Bulgaristan)

a.2.Koruma Altında Ülke: Önceden bağımsız bir devlet veya özerk bir ülke olmasına rağmen yaptığı andlaşma ile başka bir devletin koruması altına girmektedir. Dış ilişkileri itibariyle kısmen veya tamamen başka bir devletin egemenliğı altındadır.(örn; Fransa Tunus'u, İngiltere Mısır'ı koruma altına almıştır.)

Kore,Mısır,Tunus, Fas,Çin Hindi,Monoca koruma altındadır.

a.3.Ortak Yönetim Altında Ülke: İki veya daha fazla devletin egemenliğı altında olan ve vunlar tarafündan yönetilen birime denir.(Örn;Yeni Hebrid Adaları)

a.4.Vekaletle Yönetilen Ülke:Veya manda altında ülke statüsü, birinci dünya savaşından sonra yenilgiyle ayrılan Almanya nın deniz aşırı ülkelerine tatbik edilmiştir. Bir ülkenin klasik anlamda ihlak edilmesi yerine benimsenmiştir.

MC Kurucu Andlaşması Manda Rejimini 3 Grupta Toplar;

- A grubunu, Osmanlı imparatorluğına bağılı topluluklar.
- B grubunu, Orta Afrika kıtasında daha az gelişmiş ülkeler
- C grubunu, Afrikanın güney batısı ve güney pasifik adaları

II. Dünya Savaşı başlamadan önce ve savaş sırasında manda rejimi altında bulunan bir çok ülke bağımsızlığını kazanmış(ırak suriye) vesayet altındaki ükle statüsüyle vekil devletlerin yönetimine konulmuşlar.(örn;somali)

Vesayet rejimini 2 gruba ayırabiliriz:

a.)Stratejik Vesayet : Yöneten devlet askeri, kara, hava ve deniz askeri kurabilme yabancıların bu ülkelere girmesini yasaklama yetkisi bulunur.

Marian Adaları, Karolin, Marshall Adaları, Mikronezya Kuzey Pasifik Adaları ABD'nin stratejik vesayetindedir.

b.)Olağan Vesayet : Bütün denetim yetkisi BM Genel Kurulu'na ait olmakta ve BM Vesayet Konseyi de yardımcı olmaktadır.

***Uluslararası Statüye Konulmuş Ülkeler:** Bir yandan bir devletin egemenliğinde olabilecekleri gibi, diğer yandan hiçbir devletin egemenliğine tabi olmaktan kendine özgü u. yönetimleri olabilir.

Örneğin: Tanca

Hiçbir devletin egemenliğinde olmayan ülkelere **“serbest kent”** denir.

1.4. Uluslararası Örgütlerin Uluslararası Kişiliğini Saptayan Kriterler;

1. Diğer u.hukuk kişileri ile andlaşma yapabilme
2. Ayrıcalıklardan yararlanabilme
3. Diğer u.örgütlerle ilişki kurabilme
4. Kendi iç düzenini sağlayabilme
5. Diğer u. hukuk sùjelerinin u. sorumluluğunu öne sürebilme

*Uluslararası örgütlere yönelik çeşitli kavramlar kullanılmaktadır: Hükümetlerarası, hükümetlerdışı, uluslarüstü

a.) Hükümetlerarası Uluslararası Örgütler: Devletler arasında tesis edilen ancak kendilerini meydana getiren devletlerden ayrı ve sürekli iradeye sahip yapılanmalardır.

b.)Hükümetlerdışı Uluslararası Örgütler: Devletler tarafından oluşturulmamakta. Uluslararası düzeyde yetki kullanma yetkisine sahip birleşmelerdir.

c.)Uluslarüstü Örgütler: Devletler tarafından oluşturulmakta, ancak bu devletler çeşitli konu ve alanlarda egemenliklerinin bir kısmını bu örgütlere devretmektedir. Örneğin: AB

• **Uluslararası örgütleri yetkileri, yapıları, amaçları, üyeleri vb hususlar itibarıyla çeşitli gruplara açık yapılanmalar olmaktadır. (BM)**

Bölgesel Örgütler: Genellikle bölge devletleri üye olarak alınır. (Avrupa Konseyi)

Genel Kapsamlı: Amaçları bakımından çok geniş yapılanmalardır. (BM)

Uzmanlık Örgütleri: Sağlık (Dünya Sağlık Örgütü), askeri (NATO), siyasi vb. şeklindeki örgütlerdir.

Uzmanlık örgütler, gözlemci, ortak üye, ortak partner, olarak nitelendirilen statülere tabi ilişkiler kurulabilir.

Gözlemcileri, oy kullanma ve söz alma hakkı olmadan çalışmalara katılır. Ortak üye, ilgili örgüte tam üye olanlarla kıyaslandığında kullandıkları haklar ve üstlendikleri sorumluluklar sınırlıdır.(OECD)

1.5. Uluslararası Örgütlere Üye Olabilmenin koşulları:

- Açık nitelikte örgüt, genel nitelikte koşullar arayan örgütlerdir.
- Kapalı örgütler, üye olmaya ilişkin şartları ağır olan uluslararası örgütlerdir
- Açık nitelikli örgütlerde üyeler oy çoğunluğu ile, kapalı örgütlerde ise oybirliği durumu uygulanır.
- Üyeler arasında eşitlik vardır.
- Üye devletleri hükümetlerin atadıkları kişiler temsil eder.
- Üyeleri, çekilme hakkını kullanarak veya üyelikten çıkarılarak üyeliklerin sona ermesi mümkündür.
- Klasik işbirliğini amaçlayan(Avrupa Konseyi gibi) ve üye devletlerin yetkilerini devretmedikleri uluslararası örgütlerini yetkileri daha dardır.
- Belirli alanda entegrasyonu amaç edinen(AB gibi) ve üye devletlerin egemenlik yetkilerini kısmen devrettikleri uluslararası örgütler geniş yetkilidir en geniş yetki BM'dedir.

1.6 Birleşmiş Milletler(BM):

- San Francisco Konferansında toplanan devletler 1945 tarihinde kurucu andlaşmalar kabul ettiler. BM kurulmuştur.
- Uluslararası barış ve güvenliği korumayı ve bozulan barışı yeniden tesis etmeyi amaçlar.
- **Güvenlik konseyi, genel kurul, vesayet konseyi, ekonomik ve sosyal konsey, UAD, sekreterlik gibi ana organlardan ve çok sayıda yardımcı ve uzmanlık kuruluşlarından oluşur.**

a-) Genel Kurul:

BM'nin genel tartışma organıdır. Her üye devlet burada temsil edilir.

- Tavsiyelerde bulunur.
- BM bütçesini değerlendirir.
- Güvenlik konseyi ve BM'nin raporlarını kabul eder.
- Güvenlik konseyinin tavsiyesi ile genel sekreter atar.

b-) Güvenlik Konseyi:

Barışçı çözüm için önerilerde bulunmak ve gerektiğinde barış koşullarını belirlemek yetkisine sahiptir. Bm kurucu and. Ve iç tüzüğü gereği barışa yönelik tehlike oluştuğunda toplanabilir. 15 üyesi bulunur. Bunlardan 5'i (ABD, Çin, Fransa, İngiltere, Rusya) daimi üyelerdir.

c-) Ekonomik ve Sosyal Konsey:

Ekonomik, sosyal, kültürel ve insani sorunlarda uluslararası işbirliğini geliştirir.

d-) Vesayet Konseyi:

Günümüzde yapısı ve yetkileri değerini yitirmiştir. Vesayet altındaki toprakları yöneten hükümetlerin bu toprakların kendi kendilerine yönetmeye ve bağımsızlıkları için adım atmalarını sağlar.

e-) UAD:

Uluslararası uyuşmazlıkların adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun barışçıl yollardan çözülmesini sağlar. Güvenlik konseyi ve genel kurul herhangi bir hukuksal sorun konusunda UAD'dan görüş isteyebilir.

f-) BM Genel Sekreterliği:

BM'nin diğer organları için çalışan, onların getirdiği program ve politikaları yönetip uygulayan organdır.

GERÇEK KİŞİLER:

- Uluslararası hukukun doğrudan süjesi olarak kabul edilmezler.
- Deniz haydutluğu, köle ticareti, savaş suçları, soykırım, uçaklara saldırı ve kaçırma, eylemler, ırkçılık vb. hususlar gerçek kişiler tarafından işlenmesi muhtemel suçlardır.
- Bu suçların gerçek kişiler tarafından işlenmesi halinde, uluslararası hukuk ve suçun işlendiği ülkeye sahip devletin ulusal hukuku dikkate alınır.

a) Deniz Haydutluğu veya Korsanlığı:

BM Deniz hukuku Sözleşmesinde önlenmesi ve cezalandırılması öngörülmektedir.

Bir özel geminin veya uçağın mürettebatlı veya yolcuları tarafından, açık denizde veya hiçbir devletin yetkisine tabi olmayan bir yerde, gemiye veya uçağa veya bunlardaki kişi veya mallara karşı, kişisel amaçlarla işlenen her türlü yasadışı şiddet, alıkoyma veya yağma fiileridir.

b) Köle Ticareti:

- Viyana Kongresi Bildirisinde yasaklanmıştır
- Kişiler üzerinde mülkiyet hakkına dayalı olarak bu kişilerin alıkonulması, zorla çalıştırma, alınıp satılması gibi eylemlerdir.
- Bir gemiye sığınan her köle hür kabul edilir.

c) İnsanlığa Karşı Suçlar:

Saldırının bilincinde olarak herhangi bir sivil nüfusa karşı yönetilmiş yaygın veya sistematik saldırının parçası olarak işlenen fiiller.

- Öldürme toplu yok etme
- Köleleştirme
- Nüfusun sürgün edilmesi veya zorla nakli
- Hapsetme veya fiziksel özgürlükten yoksun bırakma
- Irza geçme, cinsel kölelik, zorla fuhuş, zorla hamile bırakma, zorla kısırlaştırma
- Zulüm
- Kişilerin zorla kaybedilmesi
- Aportheid (bir ırkın diğer ırklar üzerinde hakimiyeti)

d) Saldırı Suçu:

Veya barışa karşı işlenen suçlar halinde bu konuda UCM yetki kullanma yetkisi ile donatılmıştır

Devletin egemenliğine, ülke bütünlüğüne veya siyasal bağımsızlığına karşı veya BM kurucu andlaşmalara aykırı herhangi bir biçimde silahlı kuvvet kullanması, saldırı fiilidir.

e) Savaş Suçları:

Kara savaşlarında yaralılara ve hastalara ilişkin Cenevre Sözleşmesinde düzenlenmiştir Yargılamak için kurulan mahkemeler:

- Nuremberg Uluslararası Askeri Mah.
- Tokyo Uluslararası Askeri Mah.

f) Soykırım:

- Özel kasıttır
- Özel kasıttan manevi(niyet) veya maddi(uygulama) hususlar bulunur.
- Bir grubun hedef alınarak yok etme vasfıyla hareket edilmesi gerekir.